

Korkeasti koulutetut yritysomistajat Suomessa

- Taustat, tulot ja yritykset

Henna Busk ja Antti Norkio,
Pellervon taloustutkimus PTT

Tiivistelmä

Suurin osa korkeakoulutetuista yritysomistajista on suomalaistaustaisia, perheellisiä miehiä. Keski-ikä on varsin korkea eli 51 vuotta, ja eläkeläisiä on jopa 15 prosenttia omistajista. Valtaosa korkeasti koulutetuista omistajista on kuitenkin työllisiä – puolet yrittäjiä ja puolet palkansaajia. Palkansaajista suurin osa toimii toimihenkilöasemassa, ja ammatit painottuvat erityisasiantuntijoihin, asiantuntijoihin ja johtajiin. Omistajien tulotaso on varsin korkea, ja sekä ansio- että pääomatulot ovat myös kasvaneet 2010-luvulla. Esimerkiksi vuonna 2021 korkeasti koulutetuilla omistajilla oli keskimäärin noin 59 000 euroa ansiotuloja (mediaani 49 000 euroa) ja keskimäärin lähes 22 000 euroa pääomatuloja (mediaani 3 000 euroa). Kuitenkin vain pienellä osalla korkeakoulutetuista omistajista vuotuiset pääomatulot ovat suuret. Samana vuonna korkeakoulutetut omistajat maksoivat keskimäärin 20 000 euroa (mediaani 17 000 euroa) enemmän veroja ja veroluonteisia maksuja kuin vastaanottivat etuuksia ja muita tulonsiirtoja.

Korkeasti koulutetut ovat tyypillisesti osakkaana vain yhdessä yrityksessä ja omistukset painottuvat ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan -alalle. Omistetut yritykset ovat useimmiten hyvin pieniä, alle yhden kokoaikaisen työntekijän mikroyrityksiä. Vajaalla kolmanneksella korkeakoulutettujen yrityksistä ei myöskään ole yhtään työntekijää, eli korkeakoulutetut ovat usein yksinyrittäjiä. Yritysten ikäjakauma painottuu yli 15 vuotta tai alle 5 vuotta toiminnassa olleisiin yrityksiin.

Korkeakoulutettujen omistajien yritykset ovat tyypillisesti pienempiä kuin matalasti koulutettujen omistajien yritykset. Yksi merkittävä syy tähän on, että korkeakoulutetuilla yksinyrittäjäyys on yleisempää kuin matalasti koulutetuilla. Kuitenkin pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) joukossa korkeakoulutettujen omistamat yritykset ovat keskimäärin suurempia kuin matalasti koulutettujen omistamat yritykset sekä liikevaihdoltaan että työntekijämäärältään. Nopea kasvu on myös yleisempää korkeakoulutettujen omistamissa pk-yrityksissä. Tarkasteluisa havaittiin myös, että korkeakoulutettujen omistajien pk-yritysten työn tuottavuus on korkeampi kuin matalasti koulutettujen omistajien pk-yrityksillä. Matalasti koulutettujen omistajien pienet ja keskisuuret (pk) yritykset loivat kuitenkin uusia työpaikkoja suhteellisesti enemmän kuin korkeakoulutettujen omistajien pk-yritykset koko viime vuosikymmenen ajan. Korkeakoulutettujen omistamat pk-yritykset ovat luoneet suhteellisesti vähemmän, mutta tuottavuudeltaan parempia työpaikkoja Suomeen.

Tutkimus kuvaa korkeasti koulutettuja osakeyhtiöiden omistajia ja heidän yrityksistään vuosina 2006–2021. Osa kuvailuista on poikkileikkauksia pääosin vuodelta 2021. Aineistona hyödynnettiin Tilastokeskuksen FLOWN-aineistoa, FOLK-moduuleja ja yritysten tilinpäätöspaneelia.

Henna Busk ja Antti Norkio

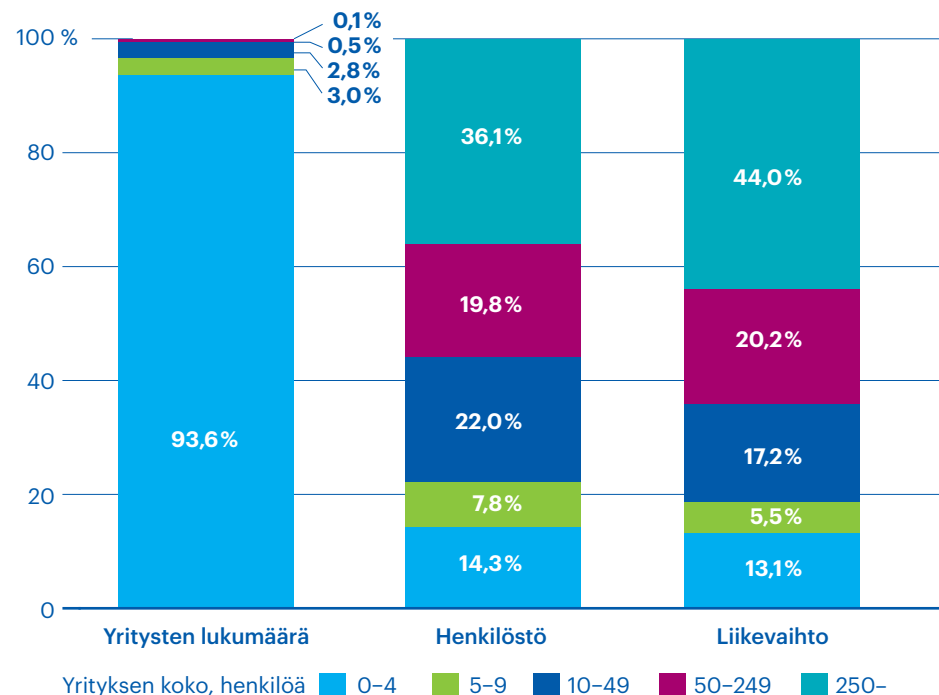
Sisältö

1. Johdanto	4
2. Korkeakoulutus ja yrittäjyys kirjallisuudessa	6
3. Aineisto ja määritelmät	7
3.1. Tutkimusaineiston muodostaminen	7
3.2. Korkeasti koulutettujen yritysomistajien määritelmä ja tunnistaminen aineistosta	8
4. Korkeasti koulutettujen omistajien taustat ja tulot	14
4.1. Korkeasti koulutettujen omistajien taustat vuonna 2021	15
4.2. Korkeasti koulutettujen omistajien tulot vuosina 2006–2021	19
5. Korkeakoulutettujen omistamat yritykset ja niiden merkitys talouteen	23
5.1. Korkeakoulutettujen yritykset vuonna 2021	23
5.2. Työpaikkojen nettolisäys korkeakoulutettujen omistamissa yrityksissä	32
5.3. Korkeakoulutettujen omistamat kasvuyritykset	34
6. Yhteenveto	37
Liitteet	40

1.Johdanto

Korkeakoulutettujen yrittäjyys on noussut tärkeäksi tutkimusaiheeksi osaamisintensiivisen yritystoiminnan ja innovaatioihin perustuvan talouskasvun osatekijänä. Korkeasti koulutetut ovat olleet tyypillisesti työsuhteissa asiantuntijana tai esihenkilönä, mutta kasvavassa määrin myös yrittäjinä tai osakkaina. Esimerkiksi Levine ja Rubinstein (2017) Yhdysvalloissa sekä Berglann ym. (2011) Norjassa ovat havainneet, että osakeyhtiömuotoiset yrittäjät ovat korkeammin koulutettuja verrattuna elinkeino- ja ammatinharjoittajiin tai palkkatyötä tekeviin. Suomessa Busk ym. (2020) ovat havainneet, että rekrytoinnin yhteydessä osakkuuden saaneet työntekijät ovat usein korkeasti koulutettuja miehiä, jotka työskentelevät nuorissa ja pienissä (start-up) yrityksissä. Silti edelleen puuttuu tietoa korkeasti koulutettujen yrittäjien roolista Suomen taloudessa. Erityisesti tietoa tarvitaan korkeakoulutettujen yrittäjien merkityksestä talouskasvun ja työllisyyden edistämisessä.

Kuvio 1. Yritysten lukumäärän, liikevaihtosumman ja henkilöstön lukumäärän jakautuminen yrityskoon mukaisesti vuonna 2021

Lähde: Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, Tilastokeskus

Suomessa yritys rakenne painottuu pitkälti pieniin mikroyrityksiin (Kuvio 1). Valtaosa, eli 94 prosenttia kaikista yrityksistä on 0–4 työntekijää kokoaikaisesti työllistäviä mikroyrityksiä. Noin 3 prosenttia yrityksistä on 5–9 työntekijän mikroyrityksiä, ja pieniä 10–49 työntekijän yrityksiä on myös vajaat 3 prosenttia. Keskisuuria, 50–249 henkilöä työllistäviä yrityksiä on vain 0,5 prosenttia koko yritys kannasta ja tätä suurempia yrityksiä eli vähintään 250 henkilöä työllistäviä on vain 0,1 prosenttia kaikista yrityksistä. Suomessa pienet ja keskisuuret yritykset kattavat siis alle 10 prosenttia yritys kannasta, mutta tästä huolimatta ne vastaavat noin 40 prosentista sekä henkilöstöstä että arvonlisästä (Kuvio 1; ks. myös Euroopan komissio 2019). Tarkemmat yritysten tunnusluvut on esitetty liitetaulukossa 1.

Vuonna 2021 korkeasti koulutettujen, 18–64-vuotiaiden työllisten osuus oli jopa 95 prosenttia samanikäisestä työvoimasta. Vastaavasti 18–64-vuotiaiden työllisyysaste eli työllisten osuus väestöstä oli 86 prosenttia korkeasti koulutetuilla. Kun tätä verrataan matalamman koulutustason vastaaviin lukuihin (Taulukko 1), voidaan todeta, että korkeasti koulutetut työllistyvät varsin hyvin.

Taulukko 1. Korkeasti koulutettujen osuus 18–64-vuotiaasta työvoimasta ja väestöstä vuonna 2021

Koulutusaste	Väestö, 18–64 -vuotiaat	Työvoima, 18–64 -vuotiaat	Työlliset, 18–64 -vuotiaat	Työlliset, % työ- voimasta	Työlliset, % väestöstä
Perusaste	526 562	311 079	237 403	76 %	45 %
Keskiaste	1 512 732	1 217 786	1 077 112	88 %	71 %
Korkea-aste	1 194 394	1 082 165	1 025 671	95 %	86 %

Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus

Tässä tutkimuksessa selvitetään, millaisia ovat korkeasti koulutetut yritys omistajat: kuinka paljon heitä on, ja millaisia he ovat keskimääräisiltä taustaominaisuuksiltaan ja tuloiltaan. Lisäksi tutkimuksessa arvioidaan, mikä on korkeakoulutettujen omistamien yritysten kontribuutio Suomelle esimerkiksi liikevaihdolla, arvonlisällä ja työllistävyydellä mitattuna. Käytämme analyyseissa Tilastokeskuksen FLOWN-valmisaineistoa, joka sisältää tietoa osakeyhtiöistä ja niiden omistajista vuosilta 2006–2021. Aineistoon on lisäksi yhdistetty omistajien tausta- ja tulotietoja FOLK-valmisaineistomoduuleista. Tietoja yritysten taloudellisesta asemasta on yhdistetty yritysten tilinpäätöspaneelistä.

Raportin rakenne on seuraava: Ensimmäinen luku on johdanto aiheeseen ja siinä kuvataan tutkimuksen kysymyksenasettelua ja tavoitetta. Toinen luku tiivistää lyhyesti, mitä kirjallisuus kertoo korkeakoulutuksen merkityksestä yrittäjyyden yhteydessä. Kolmas luku kuvailee aineistoa ja kertoo, kuinka korkeakoulutetut yritys omistajat on tutkimuksessa määritetty. Neljännessä luvussa kuvaillaan korkeasti koulutettujen yritys omistajien taustoja ja tuloja, ja viidennessä luvussa korkeasti koulutettujen yrityksiä ja niiden merkitystä kansantaloudelle. Kuudes luku tiivistää johtopäätökset.

2. Korkeakoulutus ja yrittäjyys kirjallisuudessa

Korkeakoulutus kasvattaa inhimillistä pääomaa, joka kuvaa tietotaitoa ja osaamista. Korkeakoulutuksen voidaan nähdä edistävän yrittäjälle tärkeää osaamista (Watson ym. 2003; Ferrante 2005), muun muassa tiedonhaku- ja viestintätaitoja (Sapienza ja Grimm 1997). Opiskeluaika mahdollistaa sosiaalisen verkostoitumisen, josta voi olla apua yritystä perustettaessa. Laaja-alainen osaaminen on tärkeää, koska yrittäjät kohtaavat monipuolisia tehtäviä yrityksensä liiketoiminnassa. Van Praag ym. (2013) on todennut, että yrittäjät hyötyvät korkeakoulutuksesta enemmän kuin työntekijät, kun mitataan korkeakoulutuksen vaikutusta tuloihin. He selittävät eroa sillä, että yrittäjillä on vähemmän organisatorisia rajoitteita, jolloin he voivat hyödyntää osaamistaan vapaammin kuin työntekijät, joiden toiminnanvapaus yrityksessä on luonnollisesti rajatumpi. Toisin sanoen yrittäjät voivat vapaasti hyödyntää osaamistaan niissä tehtävissä, joissa se kulloinkin on heille tuottavinta.

Tilastokeskuksen vuonna 2017 tekemän selvityksen mukaan työnantajina toimivista yrittäjistä 44 prosentilla ja vain itsensä työllistävästä 43 prosentilla on korkeakoulutus (Sutela ja Pärnänen 2018). Tietotyön erityisasiantuntijoina toimivista yrittäjistä jopa 80 prosenttia oli suorittanut korkea-asteen koulutuksen. Korkeakoulutus lisää todennäköisyyttä alkaa yrittäjäksi (Hyytinen ja Maliranta 2008), vaikka korkeakoulutetuilla on usein matalasti koulutettuja korkeampi vaihtoehtoisuus yrittäjyydelle (ks. Block ym. 2013), koska heillä on suurempi todennäköisyys päästä houkutteleviin ja keskimääräistä paremmin palkattuihin työtehtäviin. Toisaalta heidän keskimääräistä parempi kykynsä havaita kannattavia liiketoimintamahdollisuuksia voi osaltaan kannustaa yrittäjyyteen (ks. Simoes ym. 2016).

Useat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että korkeakoulutetut perustavat muita todennäköisemmin uuden yrityksen (Delmar ja Davidsson 2000; Goedhuys ja Sleuwaegen 2000; Wagner ja Sternberg 2004), vaikka myös monitulkintaisempia tuloksia on raportoitu (Dunn ja Holtz-Eakin 2000). Koulutuksen vaikutus yrityksen perustamiseen ei välttämättä ole lineaarinen. Tätä voidaan selittää sillä, että matalasti koulutetut perustavat yrityksen keskimääräistä useammin mahdollisuuksien puutteen vuoksi, kun taas korkeakoulutetut perustavat yrityksen useammin hyvien liiketoimintamahdollisuuksien motivoimina (Poschke 2013; Åstebro ym. 2011). Korkeakoulutuksen positiivinen vaikutus yrittäjäksi ryhtymiseen on eduksi myös kansantaloudelle, sillä korkeakoulutus linkittyy positiivisesti yrityksen innovointikykyyn, joka on tärkeä tuottavuuskasvun lähde (ks. Maliranta ja Nurmi 2019).

Sen lisäksi, että korkeakoulutus on hyödyksi yrittäjälle itselleen parantaen muun muassa ongelmanratkaisukykyä (ks. Watson 2003), se on hyödyllistä myös yrityksen toiminnalle. Yrittäjän korkeakoulutus lisää yrityksen tuottavuutta sekä todennäköisyyttä pysyä toiminnassa (Maliranta ja Nurmi 2019). Tuottavuuden kasvua edistää erityisesti teknisen alan yliopistokoulutus, kun yrittäjä osallistuu omalla työpanoksellaan yrityksen toimintaan. Korkeakoulutettujen yrittäjien yritykset jatkavat toimintaansa talouden matalasuhdanteiden aikana todennäköisemmin kuin muut, mutta korkeasuhdanteiden aikana todennäköisyys jatkaa on päinvastoin matalampi kuin muilla (Kangasharju ja Pekkala 2002). Yksi selitys tähän on se, että korkeakoulutettujen yrittäjien työntekijöille on korkeasuhdanteiden aikana enemmän kysyntää työmarkkinoilla kuin matalasti koulutettujen yrittäjien työntekijöille.

Korkeakoulutettujen yrittäjien yritykset ovat muita todennäköisemmin korkean kasvun yrityksiä (Kangasharju ja Pekkala 2002). Toisaalta jotkin tutkimustulokset viittaavat siihen, että yrittäjän koulutustaso yleisesti ei ole yhteydessä korkeampaan kasvuun, mutta erityisesti kaupallisen alan korkeakoulutuksella on positiivinen vaikutus (Colombo ja Grilli 2005). Yhdysvaltalaisissa yrityksissä yrittäjän alemman korkeakoulututkinnon on todettu selittävän yritysten korkeaa kasvua, mutta maisteri- ja tohtoritutkinnoilla ei havaittu vastaavaa vaikutusta (Barringer ym. 2005). Korkeasti koulutetut yrittäjät saavat myös paremmin velkarahoi- tusta investointeihin (ks. Bates 1990), joita korkea kasvu väistämättä vaatii.

Aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella voidaan päätellä, että yrittäjyydellä ja yrittäjien osaamisella on tärkeä merkitys kansantaloudelle. Yrittäjyys on hyväksi muun muassa työllisyydelle, sillä uusien yritysten markkinoille tulon on havaittu lisäävän työllisyyttä taloudellisesti aktiivisilla alueilla (Mueller ym. 2008). Erityisesti korkeakoulutetut yrittäjät ovat tärkeitä työllisyyden kannalta, sillä heillä on tärkeä asema kasvuyrityksissä (Almus 2002), jotka luovat suurimman osan uusista työpaikoista (Hözl 2013; Luttunen ja Tohmo 2003). Lisäksi on tärkeää, että markkinoille tulee jatkuvasti pieniä ja ketteriä yrityksiä, sillä ne ovat vanhoja ja suuria yrityksiä innovatiivisempia (Czarnitzki ja Kraft 2004; Shefer ja Frenkel 2005), minkä on havaittu lisäävän uusien työntekijöiden palkkausta (Di Cintio ym. 2017). Tässä tutkimuksessa selvitetään, keitä Suomen korkeakoulutetut yritysomistajat ovat ja millainen kontribuutio heillä on yrityksissä ja kansantaloudessa.

3. Aineisto ja määritelmät

3.1. Tutkimusaineiston muodostaminen

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään Tilastokeskuksen FLOWN-valmisaineistoa (Finnish Longitudinal OWner-Employer-Employee Data), koska se mahdollistaa korkeasti koulutettujen omistussuoksien tarkastelun ja korkeasti koulutettujen omistajien yritysten kuvailun. Aineisto sisältää tietoa suomalaisista osakeyhtiöistä ja heidän omistajistaan vuosilta 2006–2021, ja se perustuu Verohallinnon Tilastokeskukselle tilastotarkoitusta varten toimittamiin osakeyhtiöiden osakastietoihin (ks. esim. Maliranta ja Nurmi 2019; Busk ja Ruuskanen 2019; Busk ym. 2020).¹ Olemme yhdistäneet FLOWN-aineistoon omistajien taustatietoja Tilastokeskuksen FOLK-valmisaineistomoduuleista, jotka sisältävät henkilöiden vuosittaisia perus- ja tulotietoja. Tietoja yritysten taloudellisesta asemasta eri vuosilta on yhdistetty Tilastokeskuksen yritysten tilinpäätöspaneelistä. Olemme rajanneet FLOWN-aineistosta pois yritysomistajat sekä yhtiömuodoista muut kuin osakeyhtiöt (esim. osuuskunnat). Valtaosa (98 %) aineiston yrityksistä on kuitenkin osakeyhtiöitä, joten raja-
aus ei vaikuta tuloksiin.

¹ Osakeyhtiön on ilmoitettava verottajalle tiedot osakkaistaan, jos osakkaita on enintään 10. Jos osakkaita on tätä enemmän, osakeyhtiö ilmoittaa vähintään 10 prosenttia yhtiön osakekannasta omistavien osakkaiden henkilötiedot. Lisäksi osakeyhtiön tulee ilmoittaa kaikki osakkaat, joille on annettu osakaslaina.

FLOWN-aineisto tarjoaa myös tietoa omistajille maksetuista osingoista, jotka perustuvat yritysten verottajalle ilmoittamiin tietoihin (lomake 7812). Osinkotiedot löytyvät erillisestä FLOWN_DIVIDEND-lisäaineistosta, joka sisältää osinkotiedot maksajan ja saajan mukaan eri vuosille. Yritys voi maksaa osinkoa useamman kerran vuodessa, joten olemme summanneet kullekin omistajalle maksetut osingot vuositason tiedoksi. Omistajat ovat voineet saada osinkoa myös useammasta yrityksestä, mutta olemme poimineet mukaan vain FLOWN-aineiston osakeyhtiöiden omistajilleen maksamat osingot. Tietoja maksetuista osingoista löytyi noin puolelle FLOWN-aineiston omistajista. Oletamme, että puuttuvat tiedot tarkoittavat sitä, että omistajille ei ole maksettu osinkoa. Aineiston yrityksistä 45 prosenttia maksoi osinkoa vuonna 2021. Samassa FLOWN_DIVIDEND-lisäaineistossa on myös osinkoilmoituksen yhteydessä ilmoitettu tieto yrittäjän eläkevakuutuksesta eli siitä, onko omistaja YEL/MYEL-vakuutettuna havaintovuonna.

Kaikki aineiston tulomuuttajat ja yritysten euromääräiset tunnusluvut on korjattu winsoroinnilla, ja niihin on lisäksi tehty inflaatiokorjaus elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon, ellei toisin mainita. Inflaatiokorjauksella rahan arvo muutetaan vertailukelpoiseksi yli ajan. Winsoroinnilla puolestaan muuttujan jakauman ääriarvot (tässä ylin ja alin persentiili) korvataan raja-arvona toimivan persentiilin arvolla, jolloin aineiston havaintojen lukumäärä pysyy siten ennallaan, mutta yksittäisten poikkeavien havaintoarvojen vaikutus keskiarvoon ja varianssiin vähenee (ks. esim. Blaine 2018).

3.2. Korkeasti koulutettujen yritysomistajien määritelmä ja tunnistaminen aineistosta

Korkeasti koulutetuilla yritysomistajilla tarkoitamme tässä tutkimuksessa henkilöitä, jotka omistavat osuuden osakeyhtiöstä, ja joilla on alimman korkea-asteen tutkinto tai ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinto.² Ei ole kuitenkaan ilmeistä, minkä suuruista omistusosuutta voidaan pitää yrittäjyyden määritelmän rajana. Jos henkilö omistaa osuuden useammasta yrityksestä, omistusosuus voi jäädä pienemmäksi kuin esimerkiksi siinä tapauksessa, jossa henkilö on osa- tai pääomistajana yhdessä yrityksessä.

Olemme määritelleet ja tunnistaneet korkeasti koulutetut yritysomistajat aineistosta kahdella eri tavalla, rajaten omistusosuutta seuraavasti:

- i) kaiken suuruiset omistusosuudet = kaikki korkeasti koulutetut omistajat, ja
- ii) vähintään 50 prosenttia yrityksestä omistavat = korkeasti koulutetut pääomistajat.

Näistä määritelmä ii) sisältyy määritelmään i). Vertailemme näitä kahta omistajaryhmää läpi raportin. Muista raportin osioista poiketen luvussa 5 pääomistajaksi määrittely edellyttää, että omistusosuus on yli 50 prosenttia, jolloin yrityksessä voi olla vain yksi pääomistaja, mikä mahdollistaa korkeakoulutettujen ja matalasti koulutettujen pääomistajien yritysten vertailun.

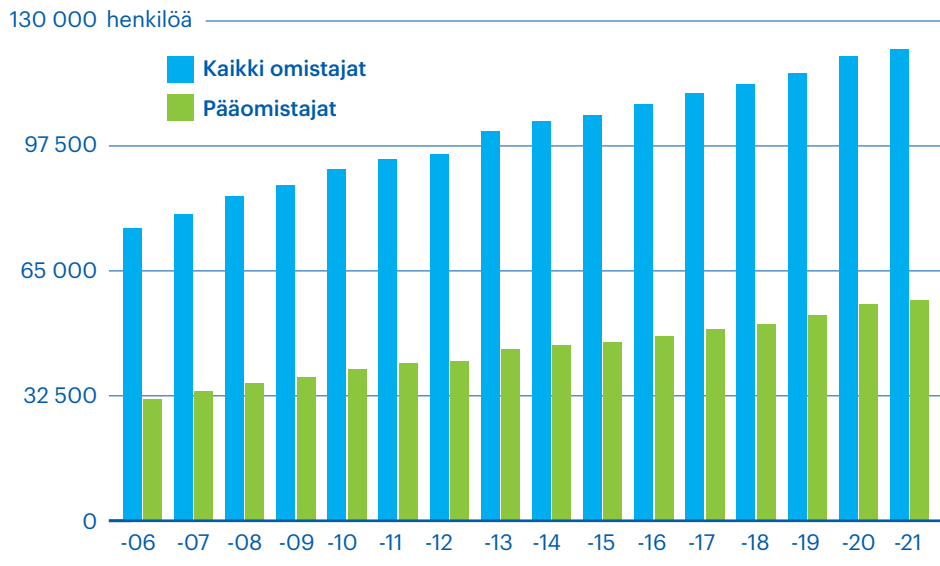
Kuviossa 2 on esitetty kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien ja korkeasti koulutettujen pääomistajien lukumäärät vuosina 2006–2021. Molemmat ryhmät ovat kasvaneet yli ajan. Kaikkia korkeasti koulutettuja omistajia on ollut vuonna 2006 noin 76 000 ja vuonna 2021 noin 123 000. Korkeasti koulutettuja pääomistajia puolestaan on ollut yli puolet vähemmän: vuonna 2006 noin 32 000 ja vuonna 2021 noin 57 000. Osaltaan omistajaryhmien kasvua selittää osakeyhtiöiden lukumäärän kasvu tarkastelujaksolla. Korkeasti koulutettujen omistajien osuus kaikista yritysomistajista on kuitenkin kasvanut vuosien 2006–2021 välillä noin 45 prosentista 49 prosenttiin (korkeasti koulutetuilla pääomistajilla 19 prosentista 23 prosenttiin; ei esitetty kuviota). Osuuden kasvua voisi selittää työikäisen väestön koulutustason nousu.³

² Korkeasti koulutettuihin luetaan siis kansallisen koulutusasteen tasot 5–8. Luokitus saatavilla: <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/koulutusaste/?code=8&name=Tutkijakoulutusaste> (22.6.2023).

³ Koulutustason nousu on hidastunut nuoremmissa ikäluokissa. Työikäisen väestön koulutustason nousu on silti jatkunut, koska koulutetut ikäluokat ikääntyvät (ks. esim. Mäki-Fränti 2019).

FLOWN-aineistossa korkeasti koulutettuja oli kaikista osakeyhtiöiden henkilöomistajista 49 prosenttia ja pääomistajista 45 prosenttia vuonna 2021. Tilastokeskuksen vuonna 2017 tekemän selvityksen mukaan itsensä työllistävästä 43 prosentilla ja työnantajina toimivista yrittäjistä 44 prosentilla oli korkeakoulutus (Sutela ja Pärnänen 2018). Osakeyhtiöiden omistajissa on siis hieman enemmän korkeasti koulutettuja kuin yrittäjissä yleensä. Samankaltaisia havaintoja on tehty esimerkiksi Norjassa (Berglann ym. 2011).

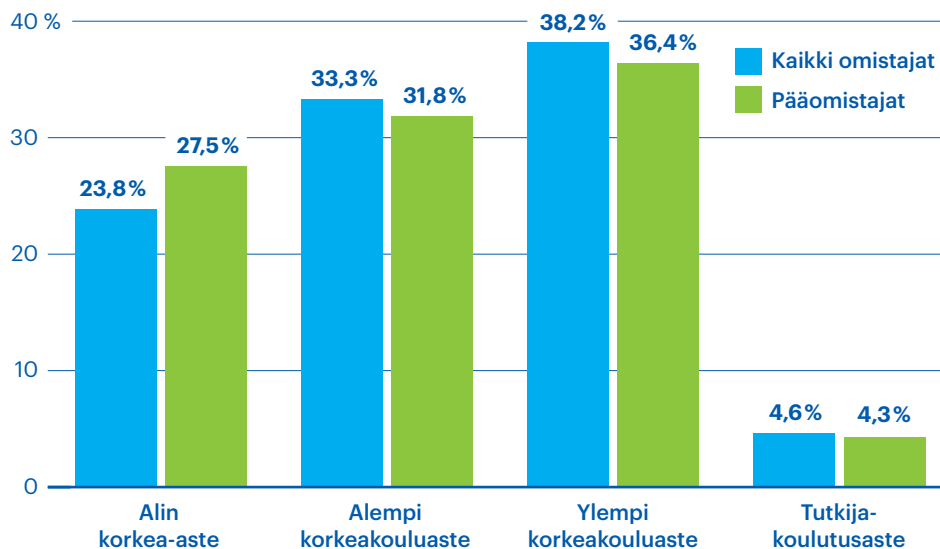
Kuvio 2. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat vuosina 2006–2021, lukumäärät

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 3 on kuvattu kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien ja korkeasti koulutettujen pääomistajien korkean koulutusasteen jakaumat vuonna 2021. Jakaumat kahdessa omistajaryhmässä ovat varsin samankaltaisia. Kaikkien omistajien joukossa on hieman enemmän alemman ja ylempään korkeakouluasteen suorittaneita, kun taas pääomistajien joukossa hieman yleisempi koulutusaste on alin korkea-aste.

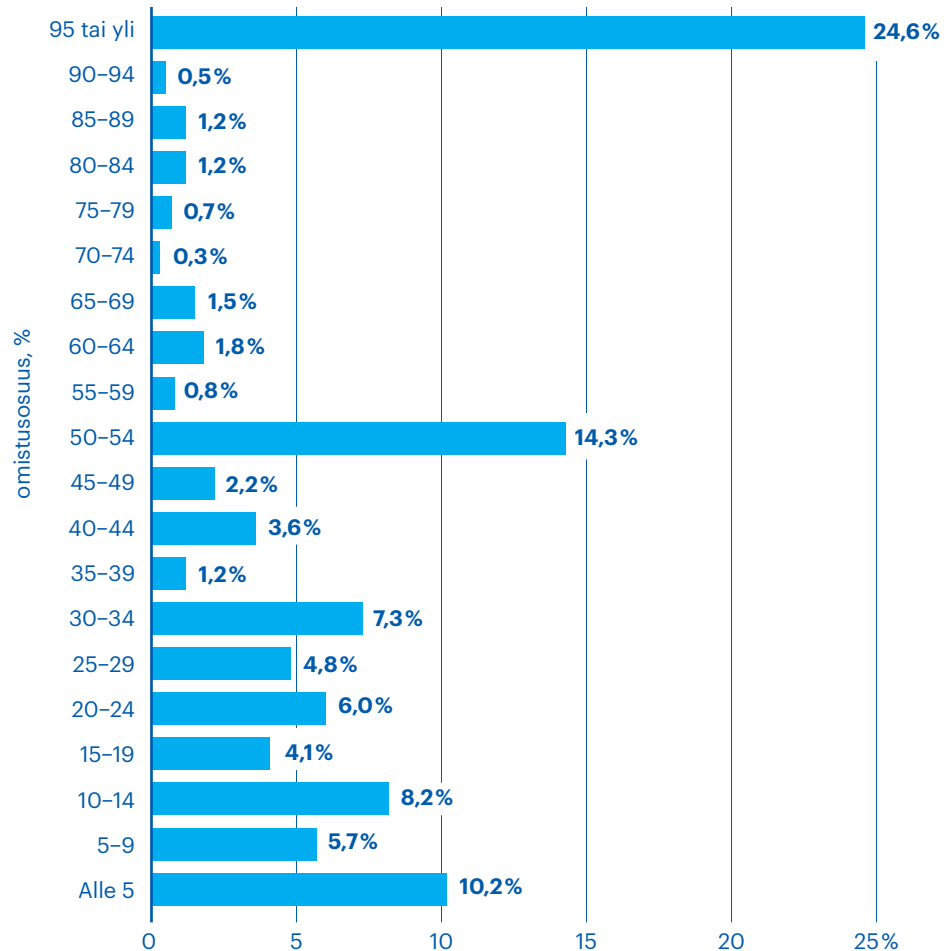
Kuvio 3. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, koulutusasteet vuonna 2021

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 4 on esitetty kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien omistusosuuksien jakauma vuonna 2021.⁴ Omistusosuudet on kuviossa jaoteltu 5-prosentin luokkiin. Pääomistajia eli vähintään 50 prosenttia osakeyhtiön osakekannasta omistavia on yhteensä 47 prosenttia kaikista korkeasti koulutetuista omistajista. Heidän joukossaan omistusosuudet painottuvat lähinnä 50–54 prosenttia yrityksestä omistaviin (14 %) tai vähintään 95 prosentin omistusosuuksiin (25 %). Alle 50 prosentin omistusosuudet puolestaan jakautuvat melko tasaisesti, painottuen kuitenkin alle 30 prosentin omistusosuuksiin. Myös hyvin pieniä eli alle 5 prosentin omistusosuuksia on lähes 10 prosenttia.

Kuvio 4. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat, omistusosuuksien jakauma vuonna 2021

Lähde: PTT, Tilastokeskus

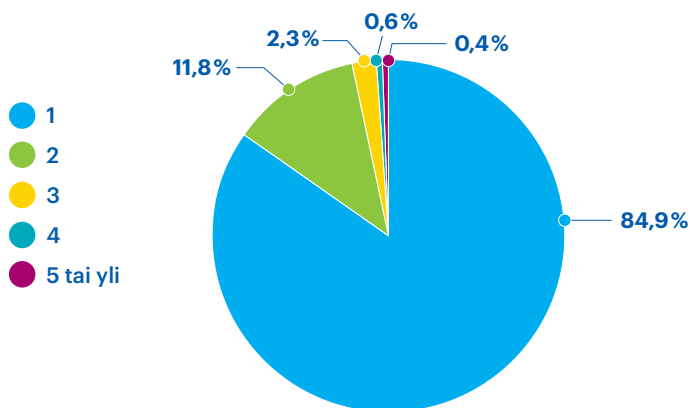
Korkeasti koulutetut yrittäjät voivat olla samanaikaisesti omistajina useammassa yrityksessä. Joskus ilmiöstä puhutaan myöskin termillä portfolioyrittäjyys.⁵ Kuviossa 5 on kuvattu, kuinka monessa yrityksessä korkeasti koulutetut ovat olleet omistajina vuonna 2021. Valtaosa eli 85 prosenttia on omistajina yhdessä yrityksessä. Kahdessa yrityksessä omistajina on noin 12 prosenttia korkeasti koulutetuista omistajista ja kolmessa noin 2 prosenttia. Omistajuus tätä useammassa yrityksessä on verrattain harvinaista.

Seuraavaksi selvitimme, minkä toimialojen yrityksissä korkeasti koulutetuilla on omistusosuuksia. Kuviossa 6 on kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien sekä korkeasti koulutettujen pääomistajien yritysten päätoimialojen jakaumat vuonna 2021. Korkeasti koulutettujen omistajien joukossa omistukset painottuvat ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alalle (kaikki omistajat 12,7 %; pääomistajat 26,3 %). Kaikkien korkeasti koulutet-

⁴ Jakauma näyttää hyvin samalta, vaikka tiedot poimittaisiin kaikilta havaintovuosilta 2006–2021.

⁵ ks. esim. <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/pk-pulssi-moninkertainen-yrittajyys-yleista-mittelstand-sektorin-kova-ydin-kapea/> (viitattu 17.5.2023)

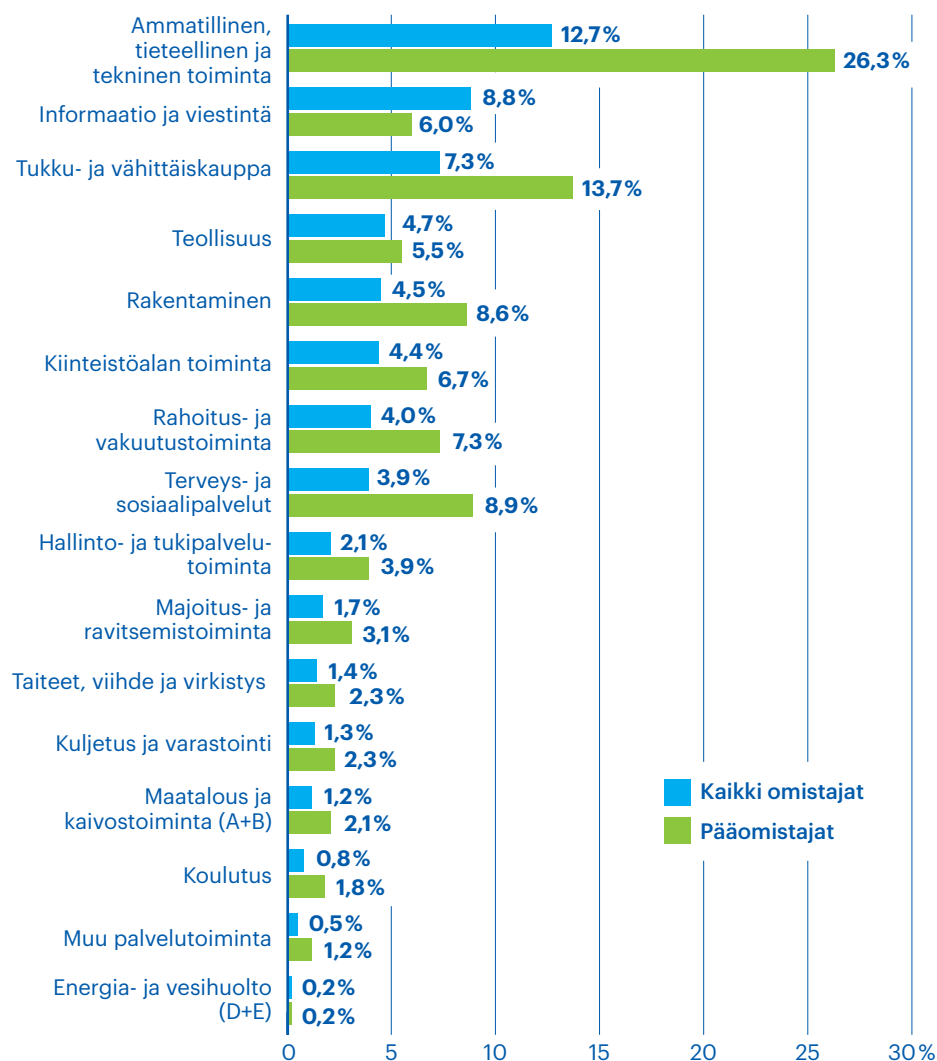
Kuvio 5. Kuinka monessa yrityksessä on omistajana vuonna 2021, kaikki korkeasti koulutetut omistajat, %-jakauma

Lähde: PTT, Tilastokeskus

tujen omistajien joukossa muita yleisiä toimialoja ovat informaatio ja viestintä (8,8 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (7,3 %). Korkeasti koulutettujen pääomistajien joukossa puolestaan muita yleisiä toimialoja ovat tukku- ja vähittäiskauppa (13,7 %), terveys- ja sosiaalipalvelut (8,9 %) sekä rakentaminen (8,6 %).

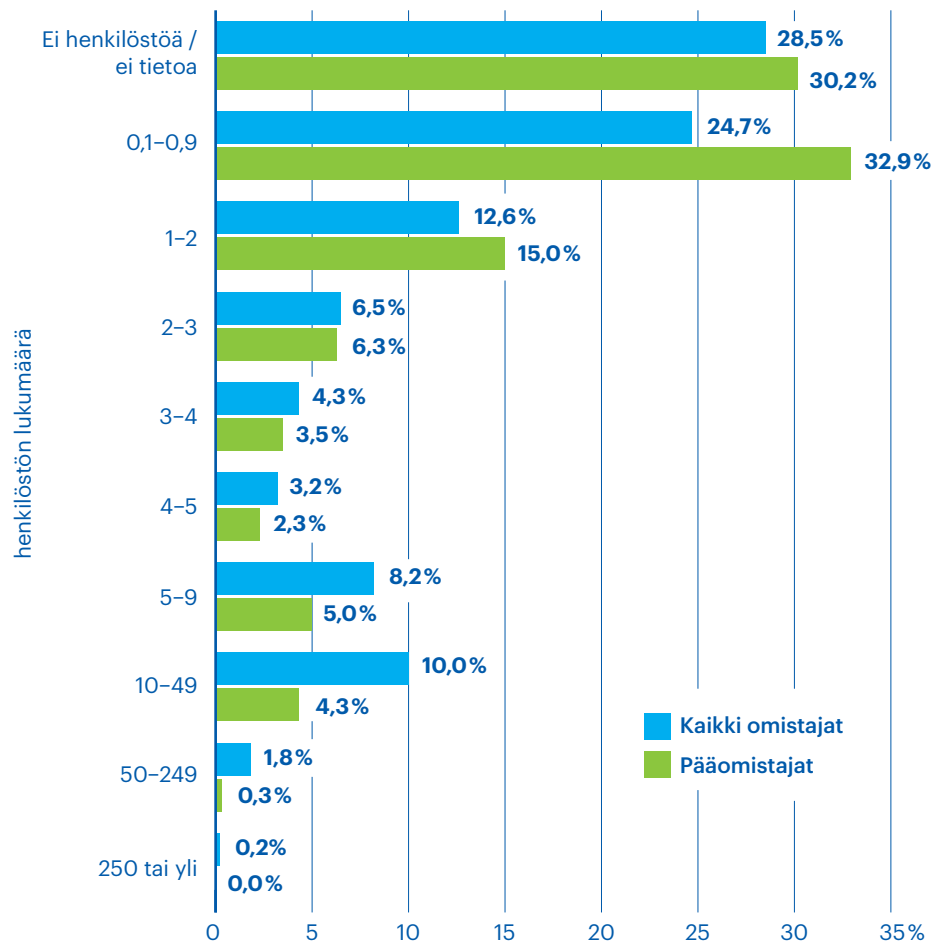
Kuvio 6. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, päätoimialajakauma (%) vuonna 2021

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Seuraavaksi selvitimme, minkä kokoisissa ja ikäisissä yrityksissä korkeasti koulutetuilla on omistusosuuksia. Tarkemmin yrityksiä on kuvattu luvussa 5. Kuviossa 7 on esitetty kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien sekä korkeasti koulutettujen pääomistajien yritysten kokojakaumat vuonna 2021. Yrityksen koko on määritelty kokoaikaisen henkilöstön lukumäärän perusteella. Pääomistajien yritykset painottuvat kaikkia omistajia enemmän hyvin pieniin, alle yhden kokoaikaisen työntekijän mikroyrityksiin. Alle yhden henkilöstökoko tarkoittaa, että yrityksessä ei ole yhtään kokoaikaista työntekijää, vaan yksi tai useampi osa-aikainen työntekijä. Kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien omistamien yritysten joukossa puolestaan on hieman enemmän sekä pieniä, 10–49 työntekijän että keskisuuria, 50–249 työntekijän yrityksiä. Kokonaisuutena pienten ja keskisuurien yritysten osuus yrityskokojakaumasta on varsin pieni molemmissa omistajaryhmissä. Noin 30 prosentilla korkeasti koulutetuista omistajista ei ole yhtään työntekijää.

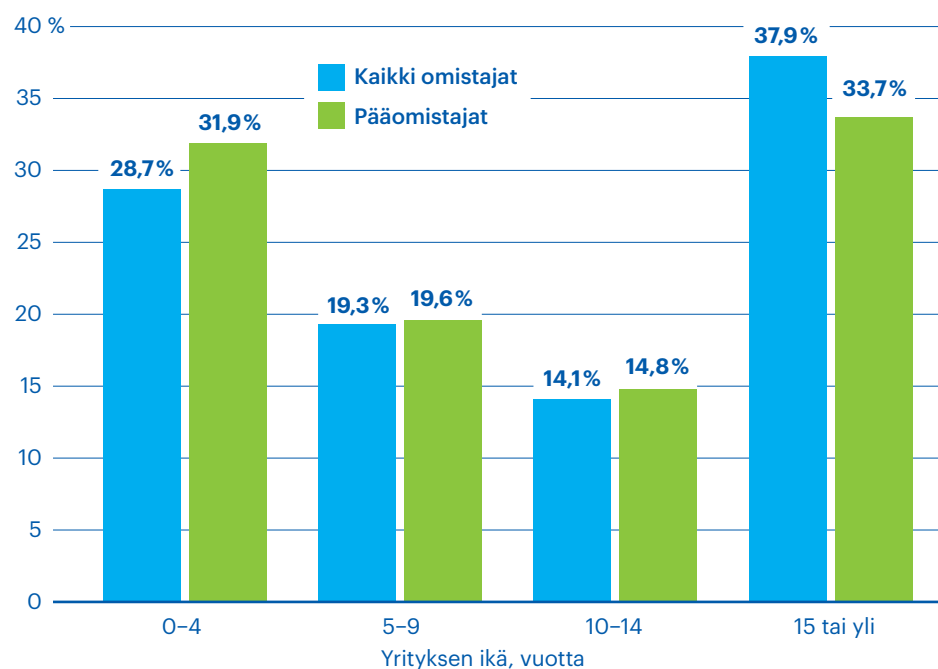
Kuvio 7. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, yritysten kokojakauma (%) vuonna 2021

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Yritysten ikäjakaumassa⁶ vuonna 2021 ei ole merkittäviä eroja kahden omistajaryhmän välillä (Kuvio 8). Korkeasti koulutettujen pääomistajien yritysten joukossa on hieman enemmän nuorempia, 0–4-vuotiaita yrityksiä. Kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien joukossa puolestaan on hieman enemmän vanhempia, vähintään 15 vuotta toiminnassa olleita yrityksiä. Ikäjakaumat ovat hyvin tyypillisiä, sillä vain pieni osa yrityksistä pysyy toiminnassa yli 10 vuoden ajan (Anyadike-Danes ym. 2015).

Kuvio 8. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, yritysten ikäjakauma (%) vuonna 2021

Lähde: PTT, Tilastokeskus

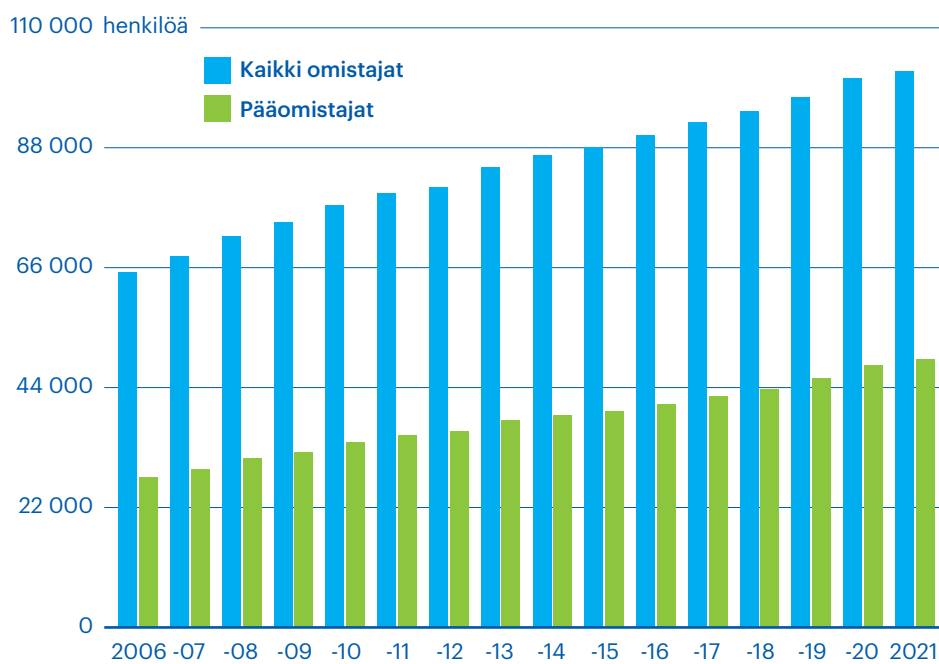
⁶ Yrityksen ikä on päätelty tilinpäätöspaneelin tietojen avulla, jotka ajoittuvat vuosille 1986–2021. Yrityksen perustamisvuodeksi on merkitty se havaintovuosi, jolloin yritys esiintyy ensimmäisen kerran tilinpäätöspaneelissa. Tiedon puuttuessa perustamisvuodeksi on asetettu ensimmäinen havaintovuosi FLOWN-aineistossa. Pääteltävästä johtuen yrityksen ikä voi olla enimmillään 35 vuotta. Olemme käyttäneet yrityksille ikäluokkia, joissa yli 15 vuotta toiminnassa olleet yritykset on laitettu samaan kategoriaan. Tällöin yrityksen iän päättyminen ei pitäisi merkittävästi vaikuttaa tuloksiin.

4. Korkeasti koulutettujen omistajien taustat ja tulot

Olemme tunnistaneet rekisteriaineistosta korkeasti koulutetut omistajat koulutusasteen ja yritysten omistusosuuksien perusteella. Seuraavaksi kuvailemme heidän lukumääriään, taustojaan ja tulojaan. Omistajien taustojen tarkastelut on tehty poikkileikkauksena vuodelle 2021, mutta tulotarkastelut on tehty vuosille 2006–2021.

Korkeasti koulutettu voi olla omistajana useammassa yrityksessä samanaikaisesti, jolloin sama henkilö esiintyy useamman kerran aineistossa tietyssä havaintovuonna (ks. kuvio 5). Henkilöille, jotka ovat samanaikaisesti omistajana useammassa kuin yhdessä yrityksessä, on pidetty vain yksi havainto kunakin havaintovuonna. Tämä pätee kaikkiin luvun tarkasteluihin. Korkeasti koulutettujen omistajien ja pääomistajien lukumäärät tällä rajauksella vuosina 2006–2021 on esitetty kuviossa 9. Kuvioon 2 verrattuna vuosittain havaintoja on molemmissa ryhmissä noin 10 000–20 000 vähemmän.

Kuvio 9. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat vuosina 2006–2021, lukumäärät

Lähde: PTT, Tilastokeskus

4.1. Korkeasti koulutettujen omistajien taustat vuonna 2021

Seuraavaksi selvitetään, millaisia korkeasti koulutetut omistajat ovat taustoiltaan. Taulukossa 2 on kuvattu korkeasti koulutettujen omistajien taustamuuttujien keskiarvoja ja keskihajontoja vuodelta 2021.⁷ Kyseisenä vuonna kaikkia korkeasti koulutettuja omistajia oli yhteensä noin 102 000. Kuvaamme tekstissä pääasiassa kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien taustoja ja osuuksia, mutta taustat ovat hyvin samankaltaisia myös pääomistajilla. Keskeisimmät erot ovat, että pääomistajat ovat hieman vanhempia ja heidän joukossaan on selvästi enemmän yrittäjiä kuin kaikkien omistajien joukossa.

Suurin osa korkeasti koulutetuista omistajista on suomalaistaustaisia miehiä (Taulukko 2). Naisia on vain noin kolmannes ja ulkomaalaistaustaisia vain 4 prosenttia omistajista. Suurin osa korkeasti koulutetuista omistajista on parisuhteessa (yhteensä 79 %), ja usein heillä on myös lapsia (pari ja lapsia: 43 %). Asuinpaikat painottuvat kasvukeskuksiin, ja yleisimmät asuinmaakunnat heillä ovat Uusimaa (42 %), Pirkanmaa (10 %), Varsinais-Suomi (9 %) ja Pohjois-Pohjanmaa (6 %).

Ikäjakauksen painottuu selkeästi yli 40-vuotiaisiin, ja vähintään 60-vuotiaita on jopa lähes neljännes omistajista. Keski-ikä korkeasti koulutetuilla omistajilla on noin 51 vuotta (keski-ikä ei esitetty taulukossa). Omistajien korkea ikä näkyy myös pääasiallista toimintaa kuvaavassa muuttujassa, jonka mukaan korkeasti koulutetuista omistajista jopa 15 prosenttia on eläkeläisiä. Aikaisempien tutkimusten mukaan yrittäjät työskentelevät usein eläkkeellä ollessaan, ja useammin kuin palkansaajat (Polvinen ym. 2019; Wahrendorf ym. 2017). Vuonna 2017 kerätyn kyselyn mukaan yli 60 prosenttia yrittäjistä aikoi jatkaa työntekoa vielä vanhuuseläkeikänsä jälkeen (Nivalainen ja Tenhunen 2019). Vanhuuseläkeikäinen työskentely on yrittäjillä yleisintä erityisesti miehillä, korkeasti koulutetuilla ja avio- tai avoliitossa olevilla (Polvinen ym. 2019).

Pääasiallisen toiminnan mukaan jopa 81 prosenttia on työllisiä omistajista, joista tarkemmin ammattiaseman mukaan katsottuna palkansaajia on 40 prosenttia ja yrittäjiä 41 prosenttia. Yrittäjän määritelmä pääasiallisessa toiminnassa perustuu tietoihin voimassa olevasta yrittäjäläkevakuutuksesta ja yrittäjätulojen määrästä.⁸ Palkansaajat ovat omistajia, jotka ovat työsuhteessa omistamaansa yritykseen ja saavat siten palkkatuloa. Opiskelijoita, työttömiä ja muita työvoiman ulkopuolisia on yhteensä vain 4 prosenttia korkeasti koulutetuista omistajista.

Tarkemmin koulutustaustaa tarkasteltaessa havaitaan, että kaksi selvästi yleisintä tutkinnon koulutusala on kauppa, hallinto ja oikeustieteet (30 %) sekä tekniikan alat (28 %). Myös terveys- ja hyvinvointialan tutkintoja on melko paljon (13 %). Yleisimpiä tutkintoja korkeasti koulutettujen omistajien joukossa ovat merkonomit ja tradenomit, kauppatieteiden maisterit, oikeustieteiden maisterit, diplomi-insinöörit, insinöörit ja teknikot sekä erikoislääkärit, lääketieteen tohtorit ja lääketieteen lisensiaatit (ei esitetty taulukossa 2).

⁷ Keskihajonta kuvaa, miten kaukana (hajallaan) havainnot keskimäärin ovat keskiarvosta.

⁸ Yrittäjiksi määritellään 18–74-vuotiaat henkilöt, joilla on vuoden viimeisellä viikolla voimassa oleva yrittäjäläkevakuutus. Lisäksi edellytetään, että henkilön yrittäjätulot ovat suuremmat kuin palkkatulot, ja/tai että yrittäjätulot ylittävät vuosittain määritellyn tulorajan.

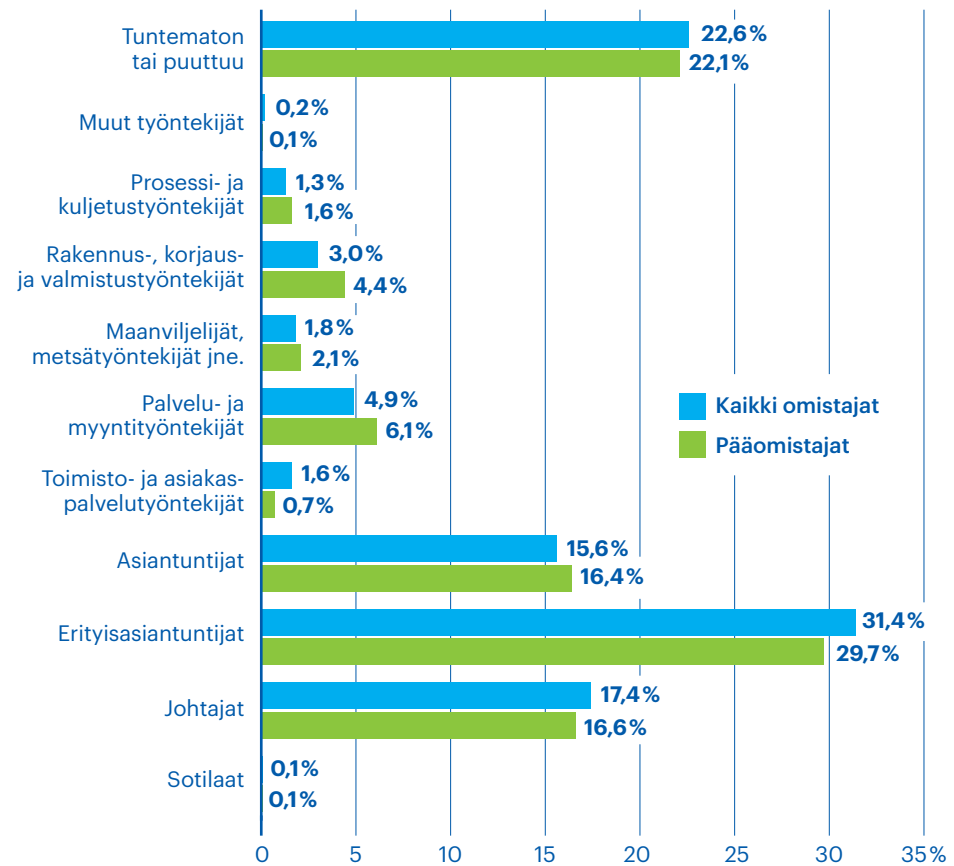
Taulukko 2. Kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien (N=102 138) ja korkeasti koulutettujen pääomistajien (N=49 181) taustat vuonna 2021, osuudet omistajista keskimäärin ja keskihajonta

Muuttuja	Kaikki omistajat		Pääomistajat	
	Keskiarvo	Keskihajonta	Keskiarvo	Keskihajonta
Omistususuus	0,49	0,36	0,81	0,23
Nainen	0,34	0,47	0,31	0,46
Ulkomaalaistaustainen	0,04	0,19	0,05	0,21
Ikäluokka				
Alle 30	0,04	0,20	0,02	0,14
30–39	0,17	0,38	0,13	0,34
40–49	0,27	0,44	0,27	0,44
50–59	0,26	0,44	0,31	0,46
60 tai yli	0,25	0,43	0,28	0,45
Pääasiallinen toiminta ja ammattiasema				
palkansaaja	0,41	0,49	0,22	0,41
yrittäjä	0,40	0,49	0,59	0,49
työtön	0,01	0,12	0,01	0,10
opiskelija	0,01	0,09	0,00	0,07
eläkeläinen	0,15	0,36	0,16	0,37
muu työvoiman ulkopuolella	0,02	0,12	0,01	0,12
Perhetyyppi				
ei perhettä	0,17	0,37	0,17	0,38
pari ilman lapsia	0,36	0,48	0,36	0,48
pari ja lapsia	0,43	0,50	0,42	0,49
yksinhuoltaja	0,04	0,20	0,05	0,21
Korkeimman tutkinnon koulutusala				
kasvatusalat	0,03	0,16	0,02	0,14
humanistiset ja taidealat	0,06	0,24	0,06	0,24
yhteiskunnalliset alat	0,04	0,20	0,04	0,20
kauppa, hallinto ja oikeustieteet	0,30	0,46	0,31	0,46
luonnontieteet	0,02	0,14	0,02	0,12
tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	0,08	0,27	0,06	0,24
tekniikan alat	0,28	0,45	0,29	0,45
maa- ja metsätalousalat	0,03	0,18	0,03	0,18
terveys- ja hyvinvointialat	0,13	0,33	0,13	0,34
palvelualat	0,03	0,18	0,04	0,18
Asuinmaakunta				
Uusimaa	0,42	0,49	0,43	0,49
Varsinais-Suomi	0,09	0,29	0,09	0,29
Satakunta	0,03	0,17	0,03	0,17
Kanta-Häme	0,02	0,15	0,03	0,16
Pirkanmaa	0,10	0,30	0,09	0,29
Päijät-Häme	0,03	0,17	0,03	0,18
Kymenlaakso	0,02	0,13	0,02	0,13
Etelä-Karjala	0,02	0,12	0,02	0,12
Etelä-Savo	0,02	0,12	0,02	0,13
Pohjois-Savo	0,03	0,18	0,03	0,18
Pohjois-Karjala	0,02	0,14	0,02	0,14
Keski-Suomi	0,04	0,20	0,04	0,19
Etelä-Pohjanmaa	0,03	0,17	0,03	0,17
Pohjanmaa	0,03	0,17	0,03	0,16
Keski-Pohjanmaa	0,01	0,09	0,01	0,09
Pohjois-Pohjanmaa	0,06	0,24	0,06	0,23
Kainuu	0,01	0,09	0,01	0,09
Lappi	0,02	0,15	0,02	0,16
Ahvenanmaa	0,01	0,08	0,01	0,08

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 10 on esitetty korkeasti koulutettujen omistajien ammattien pääluokat vuonna 2020 (tuorein saatavilla oleva tieto). On hyvä huomata, että noin viidennekselle omistajista ei ammattia ole määritetty eikä ammatti välttämättä liity nykyiseen työsuhteeseen. Suurin osa korkeasti koulutetuista on erityisasiantuntijoita, asiantuntijoita tai johtajia. Lisäksi noin 5–6 prosenttia omistajista on palvelu- ja myyntityöntekijöitä ja 3–4 prosenttia rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöitä.

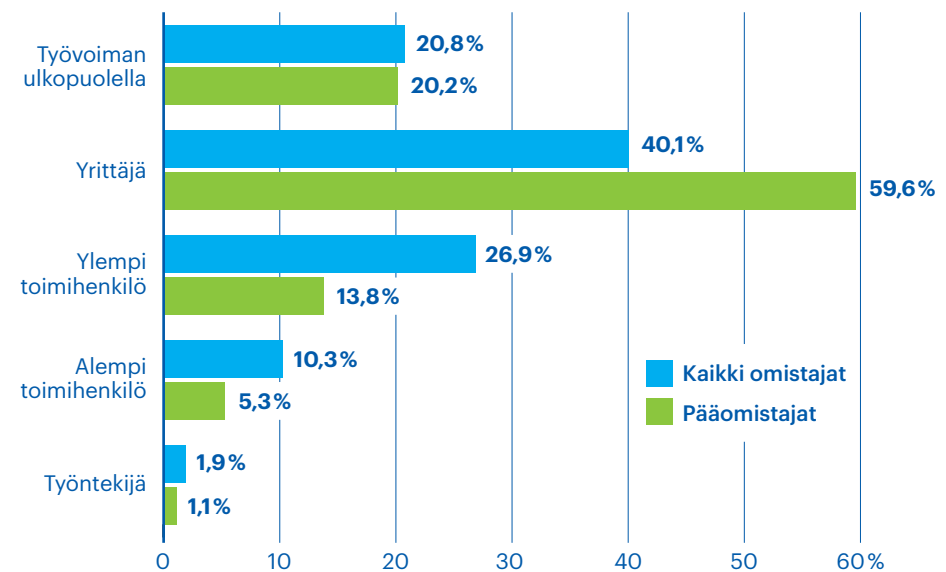
Kuvio 10. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, ammattien pääluokat vuonna 2020, %-jakauma

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Sosioekonominen asema kuvaa työvoimaan kuuluvan henkilön asemaa yhteiskunnassa ja jossain määrin myös yrityksessä, koska se perustuu tietoihin henkilön pääasiallisesta toiminnasta, ammatista, ammattiasemasta ja toimialasta. Päätasolla yrittäjät ovat omana luokkanaan, ja palkansaajat luokitellaan ylempiin ja alempiin toimihenkilöihin sekä työntekijöihin. Sosioekonomisen aseman perusteella pääomistajien joukossa on enemmän yrittäjiä, ja kaikkien omistajien joukossa puolestaan enemmän toimihenkilöitä (Kuvio 11). Vuonna 2020, mikä on tuorein saatavilla oleva tieto, pääomistajien joukossa yrittäjiä oli noin 60 prosenttia, kun taas kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien joukossa yrittäjiä oli noin 40 prosenttia. Sen sijaan kaikkien omistajien joukossa toimihenkilöitä oli yhteensä 37 prosenttia, kun vastaava luku pääomistajilla oli 19 prosenttia. Molemmista omistajaryhmissä työntekijöitä on vain 1–2 prosenttia.

Kuvio 11. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, sosioekonomisen aseman pääluokat vuonna 2020, %-jakauma

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Tarkemmin toimihenkilöiden luokitukset on esitetty liitekuviossa 1. Kaikkien omistajien joukossa on enemmän toimihenkilöitä kaikissa luokissa verrattuna pääomistajiin. Eniten kaikkien omistajien joukossa on muita ylempiä toimihenkilöitä (10 %) sekä johtotehtävissä toimivia ylempiä toimihenkilöitä (8 %). Myös suunnittelu- ja tutkimustehtävissä toimivia ylempiä toimihenkilöitä on verrattain paljon (6 %). Alemmissä toimihenkilöissä puolestaan yleisin luokka on muut alemmat toimihenkilöt (5 %) ja itsenäistä toimistotyötä tekevät alemmat toimihenkilöt (4 %).

Erot sosioekonomisessa asemassa omistajaryhmien välillä kuvastavat sitä, että kaikki korkeasti koulutetut omistajat ovat työsuhteessa omistamaansa yritykseen useammin kuin pääomistajat, ja he toimivat yrityksessä usein (ylempinä) toimihenkilöinä. Osakkuus voi olla keino sitouttaa osaava henkilö yritykseen (Busk ym. 2020) tai se voi olla osa kompensatiopakettia, jos yrityksellä ei ole varaa maksaa työntekijälle tarpeeksi korkeaa ja kilpailullista palkkaa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi nopeasti kasvavissa yrityksissä.

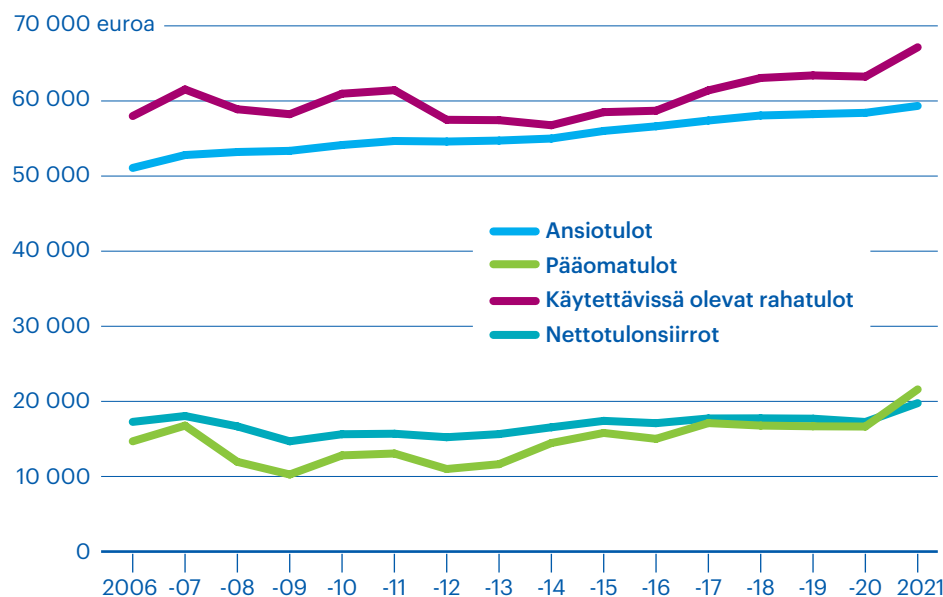
4.2. Korkeasti koulutettujen omistajien tulot vuosina 2006–2021

Kuvailemme seuraavaksi kaikkien korkeasti koulutettujen omistajien keskimääräisiä ja mediaanituloja vuosina 2006–2021. Tarkastelemme seuraavia tulolajeja: ansiotulot, pääomatulot, käytettävissä olevat rahatulot ja nettotulonsiirrot. Vastaavat tarkastelut korkeasti koulutetuille pääomistajille on esitetty liitekuviossa 2. Tulokset ovat hyvin samankaltaisia.

Ansiotuloa ovat esimerkiksi palkka- ja eläketulo sekä veronalaiset sosiaalietuudet, kuten työttömyys- ja vanhempainpäivärahat. Pääomatulot sisältävät erilaista omaisuuden tuottamaa tuloa eli esimerkiksi vuokratuloa, korkotuloa, osinkotuloa ja luovutusvoittoa. Käytettävissä oleva rahatulo puolestaan kuvaa sitä tulojen määrää, joka henkilölle jää käteen, kun bruttotuloista (palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot) on vähennetty maksetut tulonsiirrot eli verot ja veroluontoiset maksut. Nettotulonsiirrot puolestaan saadaan, kun maksetuista tulonsiirroista (välittömät verot, sosiaaliturvamaksut ja pakolliset eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut) vähennetään saadut tulonsiirrot. Eli positiivinen nettotulonsiirto kuvaa sitä, paljonko veroja ja veroluonteisia maksuja on maksettu enemmän kuin etuuksia ja muita tulonsiirtoja on vastaanotettu.

Kuviosta 12 havaitaan, että korkeasti koulutettujen omistajien kaikki tarkastellut tulolajit ovat kasvaneet 2010-luvulla, mutta erityisesti vuoden 2015 jälkeen. Tätä selittää talouden nousuhanne, joka ajoittui kyseiselle ajanjaksolle. Yrityksillä ja työmarkkinoilla meni tuolloin hyvin, mikä näkyy myös tuloissa. Vuonna 2021 korkeasti koulutetuilla omistajilla oli keskimäärin ansiotuloja noin 59 000 euroa⁹ ja pääomatuloja lähes 22 000 euroa. Nettotulonsiirtojen keskimääräinen taso samana vuonna oli noin 20 000 euroa, eli korkeakoulutetut omistajat maksoivat keskimäärin 20 000 euroa enemmän veroja kuin vastaanottivat etuuksia.¹⁰ Käytettävissä olevia tuloja oli verotuksen jälkeen vuonna 2021 keskimäärin 67 000 euroa.

Kuvio 12. Korkeasti koulutettujen omistajien keskimääräiset ansiotulot, pääomatulot, käytettävissä oleva rahatulot sekä nettotulonsiirrot vuosina 2006–2021, euroa

Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu. Nettotulonsiirrot = maksetut tulonsiirrot – saadut tulonsiirrot.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

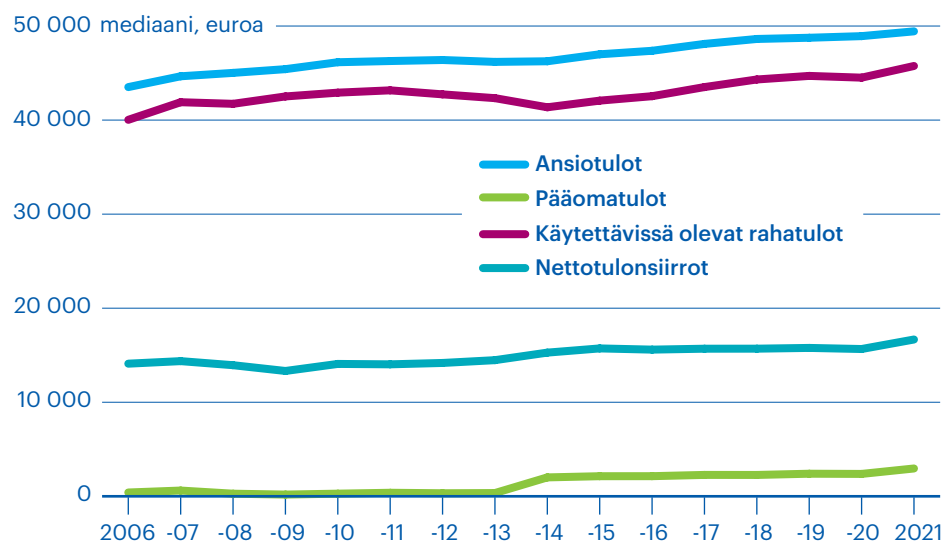
⁹ Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston mukaan palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvo vuonna 2021 oli 3 738 euroa kuukaudessa. Kerrottaessa tämä luku 12,5:lla, saadaan karkea arvio keskiansioiden vuositasosta sisältäen lomarahat. Vuonna 2021 tällä tavoin arvioiden palkansaajien keskiansiot olisivat olleet 46 725 euroa vuodessa (yksityisellä sektorilla 48 025 euroa).

¹⁰ Saatuja tulonsiirtoja vuonna 2021 oli keskimäärin lähes 8 000 euroa ja maksettuja noin 27 000 euroa.

Kuviossa 13 on esitetty vastaavat tiedot mediaanituloille, ja myös ne ovat kasvaneet korkeasti koulutetuilla omistajilla yli ajan. Ansiotulojen mediaanitaso on korkeampi kuin käytettävissä olevien tulojen mediaanitaso, mikä on päinvastainen tilanne keskimääräisiin tasoihin verrattuna (vrt. kuvio 12). Esimerkiksi vuonna 2021 ansiotulojen mediaani oli korkeasti koulutetuilla omistajilla noin 49 000 euroa, mutta käytettävissä olevien tulojen mediaani vain noin 46 000 euroa. On huomionarvoista, että pääomatulojen mediaani on ollut hyvin alhainen korkeasti koulutetuilla omistajilla: vuonna 2021 vain noin 3 000 euroa (vrt. kuvio 12: 22 000 euroa keskimäärin). Tämä kuvastaa yritysten vaihtelevaa taloudellista tilannetta ja osinkojen jakomahdollisuuksia omistajille. Vuosittaiset pääomatulot ovat suuret vain pienellä osalla korkeakoulutetuista omistajista. Esimerkiksi vuonna 2021 suuri osa (42 %) korkeakoulutetuista omistajista sai pääomatuloja alle 5 000 euroa, ja lisäksi noin 15 prosenttia ei saanut pääomatuloja lainkaan.

Sen sijaan mediaanitasoisia nettotulonsiirtoja on korkeasti koulutetuilla omistajilla ollut lähes saman verran kuin keskimäärin eli esimerkiksi vuonna 2021 lähes 17 000 euroa (Kuvio 13). Itse asiassa saatujen tulonsiirtojen mediaani on korkeasti koulutetuilla omistajilla nolla euroa, eli yli puolet omistajista ei ole vastaanottanut lainkaan tulonsiirtoja. Tämä sama havainto pätee koko tarkasteluperiodiin. Poikkeuksena on ainoastaan koronavuosi 2020, jolloin saatujen tulonsiirtojen mediaani oli noin 200 euroa. Tämä kertoo sitä, että vuosi 2020 oli hyvin poikkeuksellinen ja yrittäjien oli mahdollista saada väliaikaista työmarkkinatukea, mikäli yritystoiminnasta saatava tulo vähentyi koronapandemian aiheuttaman äkillisen ja yllättävän kysynnän heikkenemisen vuoksi.¹¹

Kuvio 13. Korkeasti koulutettujen omistajien mediaanitasoiset ansiotulot, pääomatulot, käytettävissä oleva rahatulot sekä nettotulonsiirrot vuosina 2006–2021, euroa

Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu. Nettotulonsiirrot = maksetut tulonsiirrot – saadut tulonsiirrot.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

FLOWN-aineisto tarjoaa myös tietoa omistajille maksetuista osingoista. Omistajat ovat voineet saada osinkoa useammasta yrityksestä, mutta olemme poimineet mukaan vain FLOWN-aineiston osakeyhtiöiden omistajilleen maksamat osingot. Noin puolelle aineiston korkeasti koulutetuista omistajista löytyi tieto maksetusta osingosta. Oletamme, että puuttuvat tiedot tarkoittavat sitä, että omistajille ei ole maksettu osinkoa.

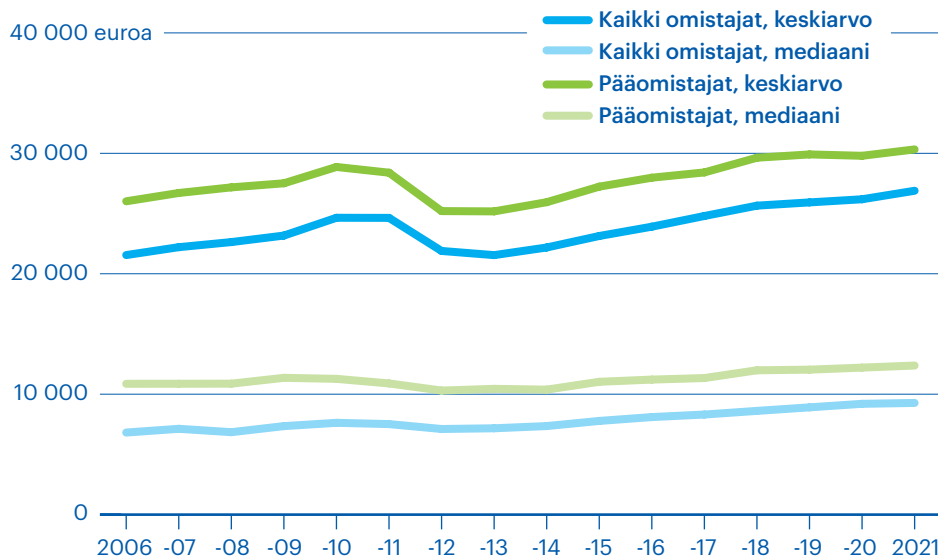
Kuviossa 14 on esitetty korkeasti koulutetuille omistajille ja pääomistajille vuosina 2006–2021 maksetut vuositaso osingot keskimäärin ja mediaanitasoisena. Osingon maksaja on sama yritys, jossa korkeasti koulutettu on osaomistajana tai pääomistajana. Liitekuviossa 3 on esitetty korkeasti koulutetuille omistajille maksetut osingot yhteensä kunakin vuonna, eli maksajana on voinut olla useampi yritys. Ero keskimääräisissä luvuissa on vuonna 2021 ollut

¹¹ Mikäli yritystoiminnasta saatava tulo oli vähemmän kuin 1 089,67 euroa kuukaudessa jokaista yrittäjänä työskentelevää henkilöä kohti.

noin 5 000–7 000 euroa. Eli muista kuin pääasiallisesta FLOWN-aineiston osakeyhtiöstä tullut osinko on ollut suhteellisen vähäistä.

Kuviosta 14 nähdään, että omistajien vuosittaiset osinkotulot ovat kasvaneet tarkastelu-periodilla. Nähdään myös, että talouden suhdannevaihtelut vaikuttavat yritysten taloudelliseen menestykseen ja sitä kautta maksettuihin osinkoihin. Korkeasti koulutetut pääomistajat ovat saaneet hieman enemmän osinkotuloa kuin kaikki korkeasti koulutetut omistajat, mikä johtunee pääomistajien suuremmasta omistusosuudesta (ks. esim. taulukko 2). Esimerkiksi vuonna 2021 pääomistajien saamat osingot olivat keskimäärin noin 30 000 euroa ja mediaani noin 12 000 euroa. Samana vuonna kaikkien omistajien saamat osingot olivat keskimäärin lähes 27 000 euroa ja mediaani noin 9 000 euroa. Koska saatujen osinkotulojen mediaani on selvästi keskiarvoa alhaisempi, kertoo tämä osinkotulojen jakauman vinoudesta. Kuviossa 15 on esitetty osinkotulojen jakautumista vuonna 2021. Vain pieni osa korkeasti koulutetuista omistajista on saanut hyvin suuria vuosittaisia osinkotuloja. Suuri osa saaduista vuosittaisista osingoista on ollut alle 10 000 euron suuruisia. Noin puolelle korkeakoulutetuista omistajista ei ole maksettu osinkoa lainkaan.

Kuvio 14. Korkeasti koulutettujen omistajien ja pääomistajien saamat osingot vuosina 2006–2021, keskiarvo ja mediaani, euroa. Osinkojen maksajana yksi yritys.

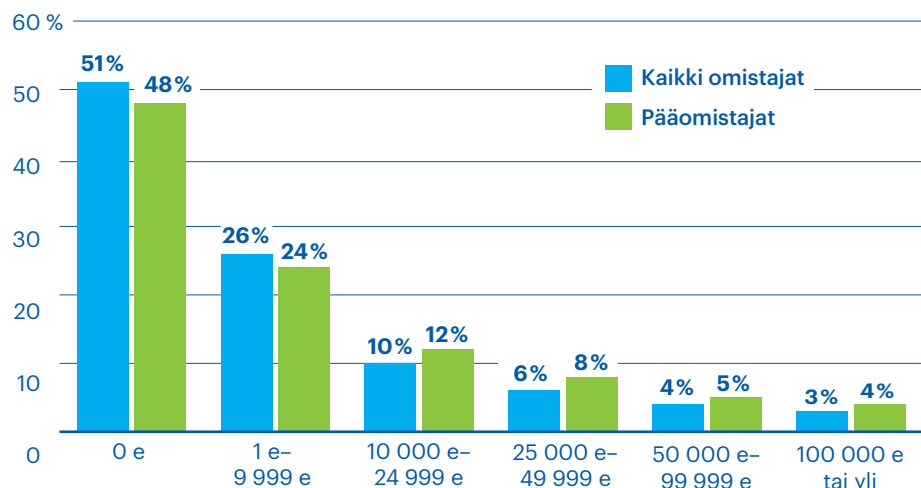

Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

FLOWN-aineistossa on saatavilla myös tieto yrittäjän eläkevakuutuksesta eli siitä, onko omistaja YEL/MYEL-vakuutettuna havaintovuonna. Tieto ilmoitetaan verottajalle osinkoilmoituksen yhteydessä, joten tulkintamme mukaan tieto on käytettävissä aineistossa vain niille omistajille, joille osinkoa on maksettu. Noin puolelle FLOWN-aineiston korkeasti koulutetuista omistajista löytyi tieto siitä, ovatko he YEL/MYEL-vakuutettuna havaintovuonna. Kuviossa 16 on esitetty YEL/MYEL-vakuutettuna olevien osuus vuosina 2006–2021 niiden omistajien osalta, joille kyseinen tieto löytyi. Liitekuviossa 4 puolestaan on vakuutettuna olevien osuudet kaikista aineiston korkeasti koulutetuista omistajista tai pääomistajista. Aineisto ei valitettavasti mahdollista vakuutettuna olon tarkempaa tarkastelua, eli esimerkiksi sitä, millainen laskennallinen työtulo vakuutuksen taustalla on. Esimerkiksi Tilastokeskuksen Yrittäjät Suomessa 2017 -selvityksen mukaan noin kolmannes yrittäjistä ja noin 40 prosenttia itsensä työllistävistä ei oman arvionsa mukaan maksanut itselleen riittävästi eläketurvaa. Yleisimpiä syitä liian pienten eläkemaksujen taustalla oli, että yrittäjällä ei ollut varaa maksaa suurempaa eläkettä tai hän aikoi vielä työskennellä eläkkeellä ollessaan. Itsensä työllistävillä oli myös muita yrittäjiä useammin yksityinen eläkevakuutus.

Kuvio 15. Korkeasti koulutettujen omistajien ja pääomistajien saamien osinkotulojen jakauma vuonna 2021. Osinkojen maksajana yksi yritys.

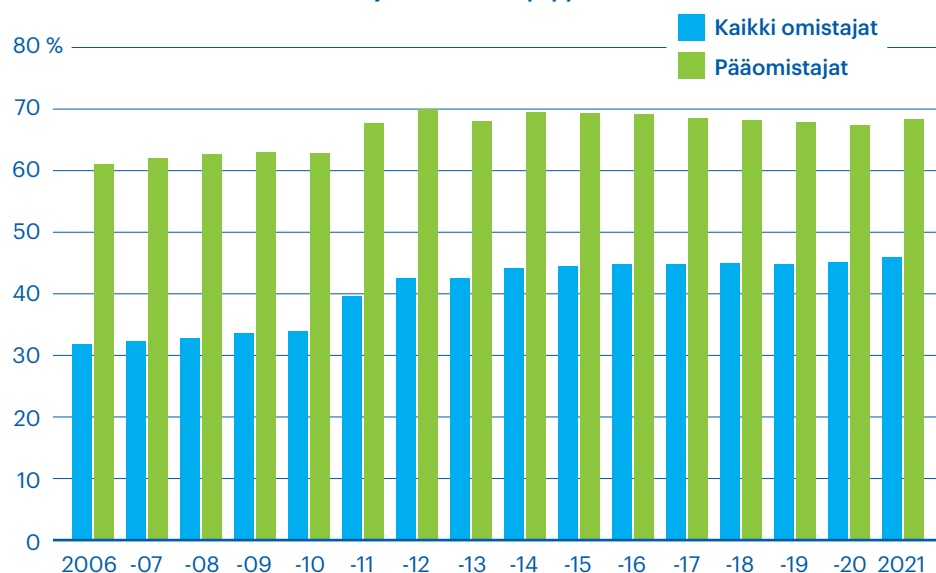

Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

YEL/MYEL-vakuutettuna olevien osuus omistajista on kasvanut yli ajan (Kuvio 16). Vuonna 2006 kaikista korkeasti koulutetuista omistajista vakuutettuna oli 32 prosenttia ja pääomistajista 61 prosentti, kun vastaavat luvut vuonna 2021 olivat 46 prosenttia ja 68 prosenttia. Vuonna 2011 on havaittavissa vakuutettujen osuudessa tasomuutos, joka johtunee samana vuonna voimaan tulleesta lakimuutoksesta osakeyhtiön osakkaan vakuuttamisvelvollisuuteen. Yksinomistamisen rajaa laskettiin 50 prosentista 30 prosenttiin, jolloin yhä useampi osakas kuului muutoksen jälkeen veloitteen piiriin.¹² Uudistuksen jälkeisinä vuosina YEL/MYEL-vakuutettuna olevien osuus omistajista on pysynyt melko vakaana.

Kuvio 16. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, %-osuus jotka YEL/MYEL-vakuutettuna havaintovuonna. Prosenttiosuus laskettu niille, joille tieto löytyy.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

¹² Osakeyhtiön osakkaan tulee ottaa YEL-vakuutus, jos hän työskentelee yrityksessä johtavassa asemassa ja hän omistaa yksin yli 30 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai perheenjäsenten kanssa yhdessä yli 50 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Ennen vuoden 2011 uudistusta yksinomistamisen rajana oli 50 prosenttia. Ks. esim. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/folder1.faces?&document_id=317232&navigation_history=200196&folder_id=200196

5. Korkeakoulutettujen omistamat yritykset ja niiden merkitys taloudelle

Korkeakoulutetut yritysomistajat ovat tärkeitä kansantaloudelle, sillä heillä on keskimäärin muita paremmat yrittäjätaidot (Ferrante 2005) ja heidän on todettu olevan kyvykkäämpiä havaitsemaan kannattavia liiketoimintamahdollisuuksia (ks. Simoes ym. 2016). Aiemmissä tutkimuksissa yrittäjän korkeakoulutuksella on havaittu olevan myönteinen vaikutus yrityksen tuottavuuteen (Maliranta ja Nurmi 2019) ja kasvuun (Kangasharju ja Pekkala 2002). Ymmärrys korkeakoulutettujen yritysomistajien vaikutuksesta Suomen talouteen on kuitenkin vielä rajallinen. Tässä luvussa kuvaillaan korkeakoulutettujen omistamia yrityksiä ja selvitetään niiden kontribuutiota muun muassa työllisyyteen ja arvonlisäykseen.

Tässä osiossa FLOWN-aineiston osakeyhtiöt on jaettu neljään yritysluokkaan: yritykset, joissa on korkeakoulutettu pääomistaja; yritykset, joissa on matalasti koulutettu pääomistaja; yritykset, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja; yritykset, joissa ei ole yhtään korkeakoulutettua omistajaa.¹³ Omistaja lasketaan pääomistajaksi, jos hänen omistusosuutensa ylittää 50 prosenttia. Yritykset, joiden toimialaluokka on rahoitus- tai vakuutusala, on jätetty tarkastelusta pois niiden taserakenteen erilaisuuden vuoksi, mikä vaikeuttaisi vertailua muiden yritysten kanssa. Yritysluokkia vertailtaessa on huomioitava, että korkeakoulutetun pääomistajan yritykset sisältyvät kolmanteen yritysluokkaan, jossa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja. Sen sijaan matalasti koulutetun pääomistajan yritykset voivat sisältyä joko kolmanteen tai neljänteen yritysluokkaan. Eli yrityksessä voi luonnollisesti olla myös korkeakoulutettu vähemmistöomistaja, vaikka pääomistaja olisi matalasti koulutettu. Kaksi ensimmäistä yritysluokkaa (pääomistajayritykset) ja kaksi jälkimmäistä yritysluokkaa ovat vertailukelpoisia keskenään, mutta pääomistajayrityksiä ei ole mielekästä verrata kahteen jälkimmäiseen yritysluokkaan, sillä pääomistajayritykset ovat keskimäärin pienempiä kuin aineiston muut yritykset.

5.1. Korkeakoulutettujen yritykset vuonna 2021

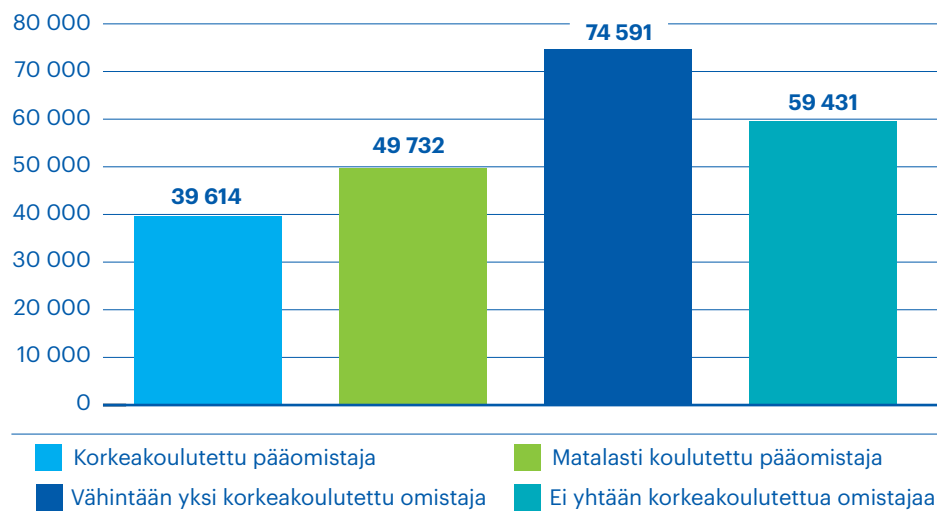
Kuviossa 17 esitetään aineistoon sisältyvien yritysten lukumäärät eri yritysluokissa vuonna 2021. Selvästi eniten on yrityksiä, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja. Toisaalta pääomistaja-yrityksissä matalasti koulutettu pääomistaja on yleisempi, sillä heitä on jopa 26 prosenttia enemmän kuin korkeakoulutettuja pääomistajia. Alempana kuvioon on sisällytetty ainoastaan pk-yritykset, joissa on vähintään 10 mutta korkeintaan 250 työntekijää. Niissä yritysluokkien välinen jakauma on muuten samansuuntainen kuin ylemmässä

¹³ Korkeakoulutetut yritysomistajat on määritelty luvussa 3. Matalasti koulutettuihin yritysomistajiin luetaan kaikki muut, joilla ei ole korkea-asteen koulutusta (enintään kansallisen koulutusasteen taso 4).

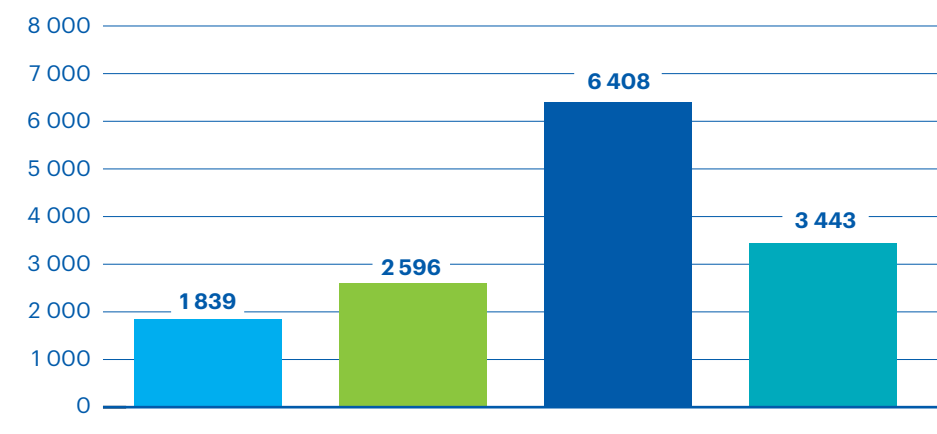
kuviossa, mutta vähintään yhden korkeakoulutetun omistajan yrityksiä on suhteellisesti enemmän. Yrityksiä, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja, on 86 prosenttia enemmän kuin yrityksiä, joissa ei ole yhtään korkeakoulutettua omistajaa.

Kuvio 17. Yritysten lukumäärä aineistossa yritysluokittain vuonna 2021

Kaikki yritykset

Pk-yritykset

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Taulukossa 3 esitetään eri yritysluokkien suhteellinen osuus koko aineiston liikevaihto-, jalostusarvo- ja työntekijämääräsummasta vuonna 2021. Aineistossa olevien yritysten liikevaihtosumma on 105 miljardia euroa. Tästä summasta korkeakoulutettujen pääomistajien yritysten osuus on 20 prosenttia ja matalasti koulutettujen pääomistajien yritysten osuus 25 prosenttia. Sen sijaan kahdessa jälkimmäisessä yritysluokassa vähintään yhden korkeakoulutetun omistajan yritysten suhteellinen osuus on selvästi suurempi kuin viimeisessä yritysluokassa (ei yhtään korkeakoulutettua omistajaa). Jalostusarvosumma on 32 miljardia euroa ja yritysluokittain lasketut osuudet noudattavat lähes samaa suuruusluokkaa liikevaihdon kanssa. Yritysten, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja, osuus kokonaistyöntekijämäärästä (63 %) on pienempi kuin kokonaisjalostusarvosta (66 %). Tämä viittaisi siihen, että korkeakoulutettujen omistajien yritykset ovat kokonaisuutena tuottavampia kuin matalasti koulutettujen omistajien yritykset, sillä ensin mainittujen yritysten jalostusarvo on suurempi suhteessa työntekijämäärään. Työn tuottavuutta on kuvattu tarkemmin kuviossa 19. Aineiston vuoden 2021 kokonaistyöntekijämäärä on 467 693 työntekijää, eli aineistossa olevat yritykset työllistivät lähes puoli miljoonaa henkilöä.

Taulukko 3. Eri yritysluokkien osuus koko otannan liikevaihto-, jalostusarvo- ja työntekijämääräsummasta vuonna 2021

	Korkea-koulutettu pääomistaja	Matalasti koulutettu pääomistaja	Vähintään yksi korkea-koulutettu omistaja	Ei yhtään korkea-koulutettua omistajaa	Kaikki yritykset, mrd. euroa tai lukumäärä
Liikevaihto	20%	25%	68%	32%	105
Jalostusarvo	21%	26%	66%	34%	32
Työntekijämäärä	19%	28%	63%	37%	467 693

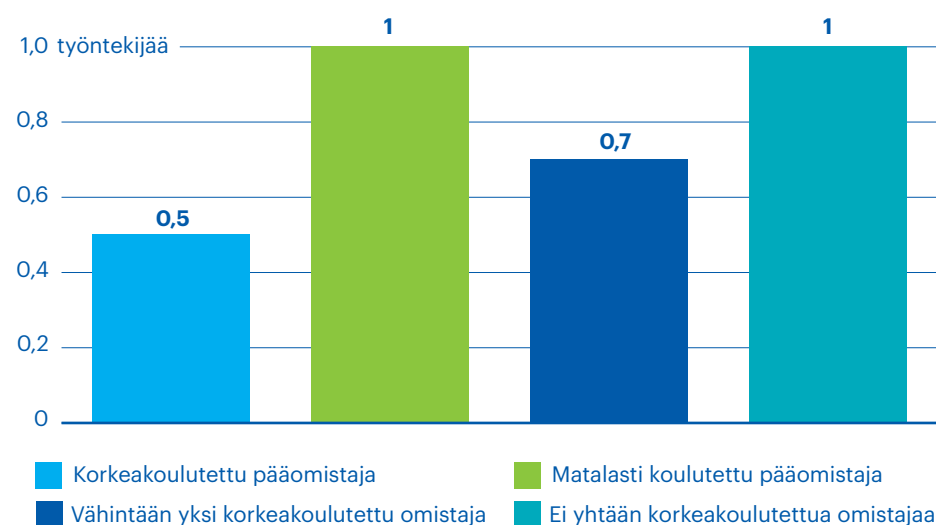
Euromääräiset luvut on inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 18 esitetään eri yritysluokkien mediaanitasoinen työntekijämäärä vuonna 2021. Kuvio todentaa edellä esitetyn tuloksen, että suurin osa yrityksistä on hyvin pieniä mikroyrityksiä. Korkeakoulutetuista pääomistajista suuri osa on yksinyrittäjiä, sillä heidän mediaanitasoinen työntekijämääränsä on vain 0,5 työntekijää. Toisaalta matalasti koulutettujen pääomistajienkin mediaani työntekijämäärä on vain yksi työntekijä. Jopa 64 prosentilla korkeakoulutettujen pääomistajien yrityksistä ja 49 prosentilla matalasti koulutettujen pääomistajien yrityksistä ei ollut yhtään koko-aikaista työntekijää vuonna 2021.

Yli puolet Suomen yrittäjistä on yksinyrittäjiä (Tilastokeskus, työvoimatutkimus¹⁴). Yksinyrittäjien suuri määrä on herättänyt keskustelua yritysten työllistämisen kannustimista, ja niihin on pyritty myös vaikuttamaan poliittisin keinoin. Työnantajaksi ryhtymiseen liittyy merkittäviä kustannuksia sekä lainsäädännöllisten veloitteiden tuntemusta ja opettelua, mikä voi vähentää rekrytointihalukkuutta. Suomessa oli vuosina 2007–2011 käytössä alueellinen ensimmäisen työntekijän palkkaustuki, jolla pyrittiin kannustamaan yksinyrittäjiä työnantajiksi ryhtymiseen. Tuella ei kuitenkaan havaittu olevan vaikutusta yksinyrittäjien työnantajaksi ryhtymisen todennäköisyyteen, mitä selittää tuen matala käyttöaste (Nivala 2017). Vain kaksi prosenttia työnantajiksi ryhtyneistä käytti tukea. Alhaisen käyttöasteen taustalla on arveltu olevan epätietoisuus tuen olemassaolosta sekä tuen myöntäminen vain koko-aikaisen työntekijän palkkaamiseen. Osa yksinyrittäjistä voi esimerkiksi haluta palkata ensimmäisen työntekijän vain osa-aikaiseen työsuhteeseen. Tästä antaa viitteitä myös kuvio 18.

Kuvio 18. Työntekijämäärä yritysluokittain vuonna 2021, mediaani

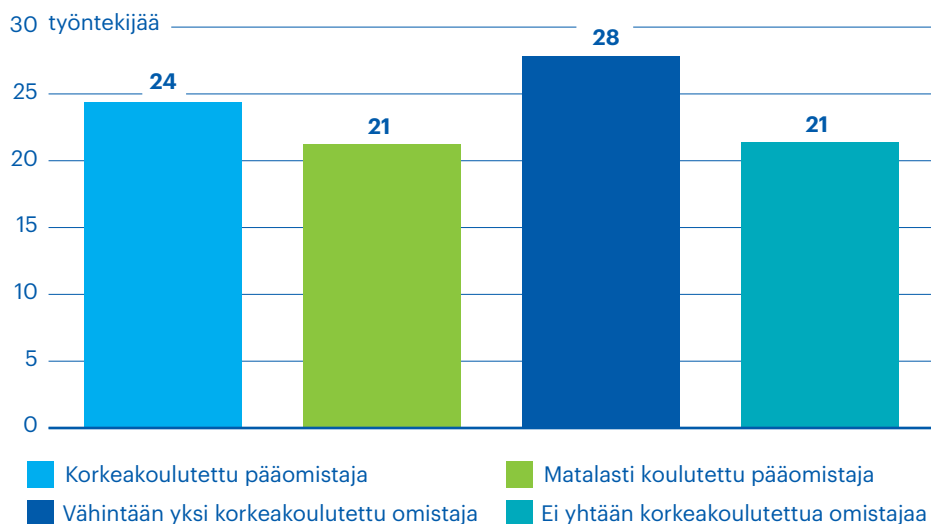

Lähde: PTT, Tilastokeskus

¹⁴ Työvoimatutkimus, taulukko 13ap -- Työlliset, palkansaajat ja yrittäjät sukupuolen mukaan, 15–74-vuotiaat, 2009–2022. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/Pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyti/statfin_tyti_pxt_13ap.px/

Kuviossa 19 esitetään pk-yritysten työntekijämäärän keskiarvo yritysluokittain vuonna 2021. Tämä antaa paremman kuvan työllistävien yritysten työntekijämäärästä, kun yksityisyritykset ja mikroyritykset on jätetty pois tarkastelusta. Vaikka edellisessä kuviossa korkeakoulutettujen omistajien yritykset olivat muita pienempiä, pk-yrityksissä heidän yrityksensä työllistävät keskimääräistä enemmän työntekijöitä. Pääomistajayrityksissä ero työntekijämäärässä yritysluokkien välillä on 14 prosenttia ja muissa yrityksissä jopa 33 prosenttia. Toisin sanoen pk-yritykset, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja, ovat työntekijämäärällä mitattuna selvästi suurempia kuin matalasti koulutettujen omistajien yritykset.

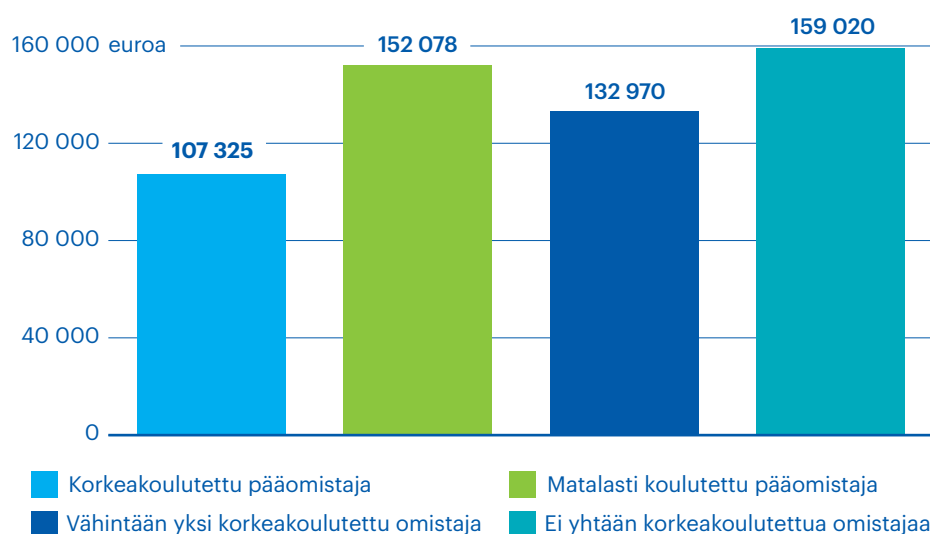
Kuvio 19. Pk-yritysten työntekijämäärä yritysluokittain vuonna 2021, keskiarvo

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 20 esitetään liikevaihdon mediaani yritysluokittain vuonna 2021. Matalasti koulutettujen omistajien yritykset ovat liikevaihdoltaan korkeakoulutettujen omistajien yrityksiä suurempia. Tämä selittyy pitkälti korkeakoulutettujen omistajien yritysten pienemmällä koolla (kuvio 18). Korkeakoulutetun pääomistajan mediaaniyrityksen liikevaihto vuonna 2021 oli 107 325 euroa, joka on lähes 45 000 euroa vähemmän kuin matalasti koulute-

Kuvio 20. Liikevaihto yritysluokittain vuonna 2021, mediaani, euroa

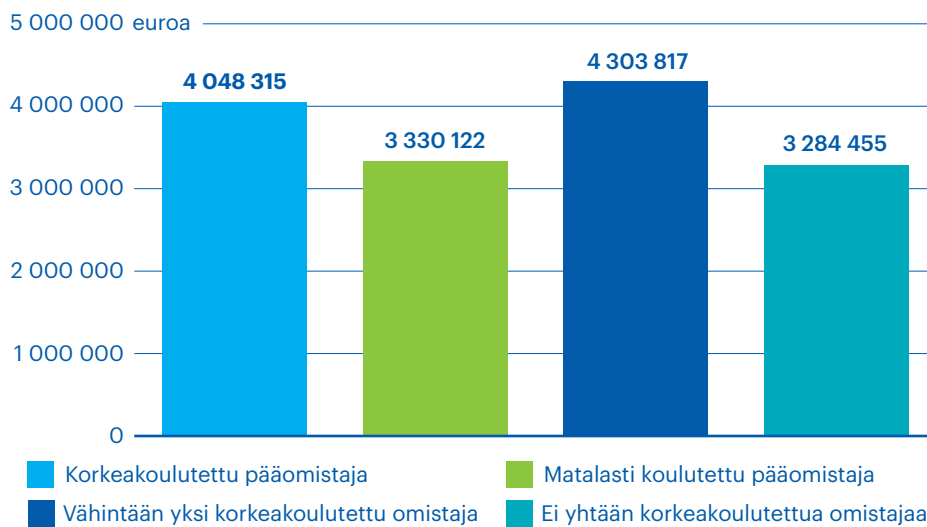
Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

tun pääomistajan mediaaniyrityksen liikevaihto. Sen sijaan kahden jälkimmäisen yritysluokan välinen liikevaihdon ero oli noin 26 000 euroa matalasti koulutettujen omistajien eduksi.

Kuviossa 21 esitetään pk-yritysten liikevaihdon keskiarvo yritysluokittain vuonna 2021. Toisin kuin kuviossa 20, tässä korkeakoulutettujen omistajien yrityksillä on korkeampi liikevaihto kuin matalasti koulutettujen omistajien yrityksillä, mikä on linjassa kuvion 19 kanssa, jossa tarkastellaan pk-yritysten työntekijämäärää. Vaikka korkeakoulutettujen pääomistajien pk-yritysten työntekijämäärän keskiarvo on vain kolme työntekijää korkeampi kuin matalasti koulutettujen pääomistajien pk-yrityksissä, korkeakoulutettujen pääomistajien pk-yritysten liikevaihto on yli 700 000 euroa tai vaihtoehtoisesti 22 prosenttia korkeampi. Eli korkeakoulutettujen pääomistajien pk-yritykset tekevät selvästi enemmän liikevaihtoa työntekijää kohden kuin matalasti koulutettujen pääomistajien pk-yritykset. Sen sijaan kahden jälkimmäisen yritysluokan välinen suhteellinen erotus keskimääräisen liikevaihdon osalta (31 prosenttia) on samaa suuruusluokkaa kuin keskimääräistä työntekijämäärää tarkasteltaessa (33 prosenttia, kuvio 19) niiden yritysten hyväksi, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja.

Kuvio 21. Pk-yritysten liikevaihto yritysluokittain vuonna 2021, keskiarvo, euroa

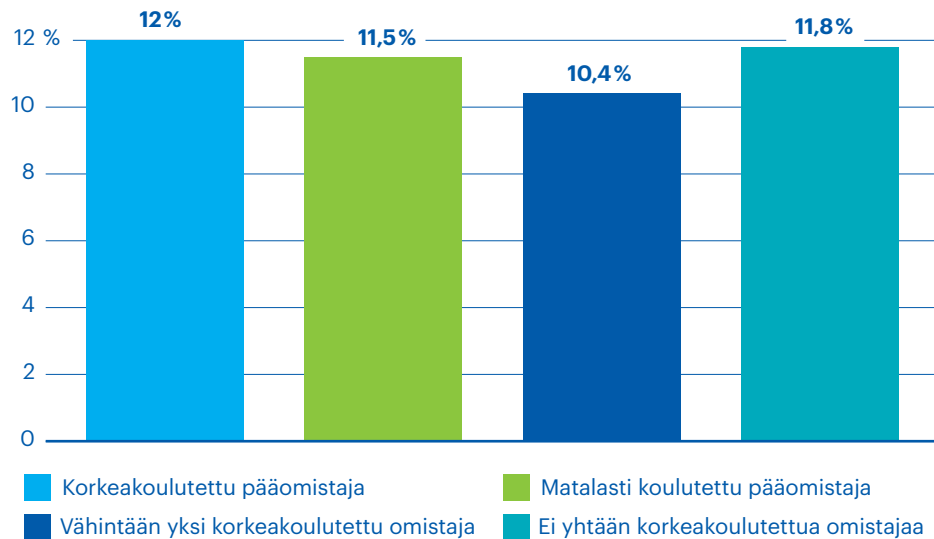
Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Edellä esitettyjen työntekijämäärä- ja liikevaihtokuvioiden perusteella voidaan todeta, että korkeakoulutettujen omistajien yritysten kokoluokka on polarisoituneempi kuin matalasti koulutettujen omistajien yritysten. Korkeakoulutetut omistajat ovat useammin yksinyrittäjiä kuin matalasti koulutetut, mutta työllistäessään korkeakoulutettujen omistajien yritykset ovat keskimäärin suurempia.

Kuviossa 22 on esitetty eri yritysluokkien oman pääoman tuotto prosentti vuonna 2021. Yrityksissä, joissa on pääomistaja, korkeakoulutetun pääomistajan yritysten suhteellinen kannattavuus on korkeampi kuin matalasti koulutettujen pääomistajien yrityksillä. Sen sijaan yrityksissä, joissa on ylipäätään vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja, suhteellinen kannattavuus on matalampi kuin muilla yrityksillä. Tätä löydöstä ja siihen vaikuttaneita syitä ei pystytty tarkastelemaan tarkemmin tämän selvityksen aikana. On mahdollista, että yritykset, joissa on useita korkeakoulutettuja omistajia, ovat keskimääräistä useammin kasvuhakuisia, sillä aiemmissa tutkimuksissa korkeakoulutuksen on havaittu linkittyvän korkeampaan kasvuun (Kangasharju ja Pekkala 2002). Korkea kasvu vaatii usein investointeja, joita voidaan mahdollisesti joutua tekemään kannattavuuden kustannuksella, mikä voisi näkyä matalampana kannattavuutena. Yksi selitys voisi löytyä myös toimialajakaumasta, mikäli korkeakoulutettujen omistajien yritykset toimivat keskimääräistä useammin innovatiivisilla sektoreilla, jotka vaativat suuria tuotekehitysinvestointeja. Kokonaisuutena yritysten keskimääräistä kannattavuutta voidaan pitää kuitenkin suhteellisen hyvänä, sillä kaikissa yritysluokissa mediaaniyritys tekee selvästi yli 10 prosentin tuottoa omalle pääomalle.

Kuvio 22. Oman pääoman tuotto prosentti yritysluokittain vuonna 2021, mediaani

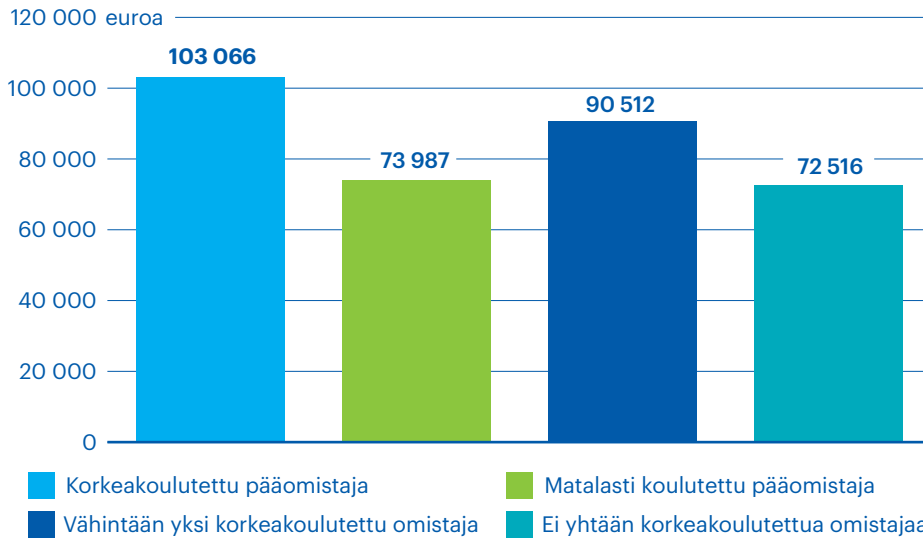

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 23 esitetään työn tuottavuuden keskiarvo yritysluokittain vuonna 2021. Työn tuottavuus, talouskasvun ja elintason kannalta ensiarvoisen tärkeä mittari, on laskettu jakamalla jalostusarvo työntekijämäärällä. Kuvio osoittaa selvästi, että korkeakoulutettujen omistajien yritykset ovat tuottavampia kuin matalasti koulutettujen omistajien yritykset, mikä on linjassa aiemman kirjallisuuden kanssa (esim. Maliranta ja Nurmi 2019). Toisin sanoen korkeakoulutettujen omistajien yritykset tuottavat enemmän lisäarvoa tehtyä työtuntia kohden. Tämä tukee taulukossa 3 havaittua tulosta, että korkeakoulutettujen omistajien yrityksillä on kokoaan suurempi merkitys Suomen kansantaloudelle tuotetun jalostusarvon eli arvonlisän muodossa. Korkeakoulutetun pääomistajan yrityksissä työn tuottavuus eli arvonlisä (jalostusarvo) yhtä kokoaikaista työntekijää kohden on noin 103 000 euroa, kun matalasti koulutetun pääomistajan yrityksissä vastaava luku on noin 74 000 euroa.

Kuviossa 24 tarkastellaan työn tuottavuutta ainoastaan pk-yrityksissä. Niissä korkeakoulutettujen ja matalasti koulutettujen omistajien yritysten väliset erot ovat samansuuntaiset kuin kuviossa 23, mutta erot ovat paljon pienempiä. Yksi selitys havainnolle on, että korkeakoulutettujen omistajien yritysten korkea tuottavuus kuviossa 23 selittyy ainakin osittain korkean tuottavuuden asiantuntijatyötä tekeville yksinyrittäjillä. Omistajan koulutuksen suhteellinen vaikutus tuottavuuteen mahdollisesti vähenee työntekijämäärän kasvaessa, jos suurempi osuus yrityksen johtamisesta ja operatiivisesta toiminnasta delegoidaan työntekijöille.

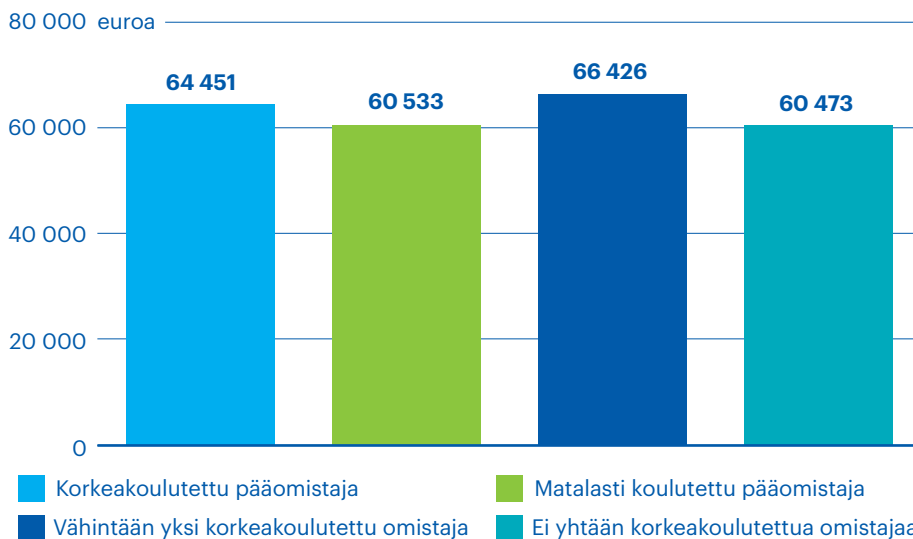
Kuvio 23. Työn tuottavuus (jalostusarvo per työntekijä) yritysluokittain vuonna 2021, keskiarvo, euroa

Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuvio 24. Työn tuottavuus (jalostusarvo per työntekijä) pk-yrityksissä yritysluokittain vuonna 2021, keskiarvo, euroa

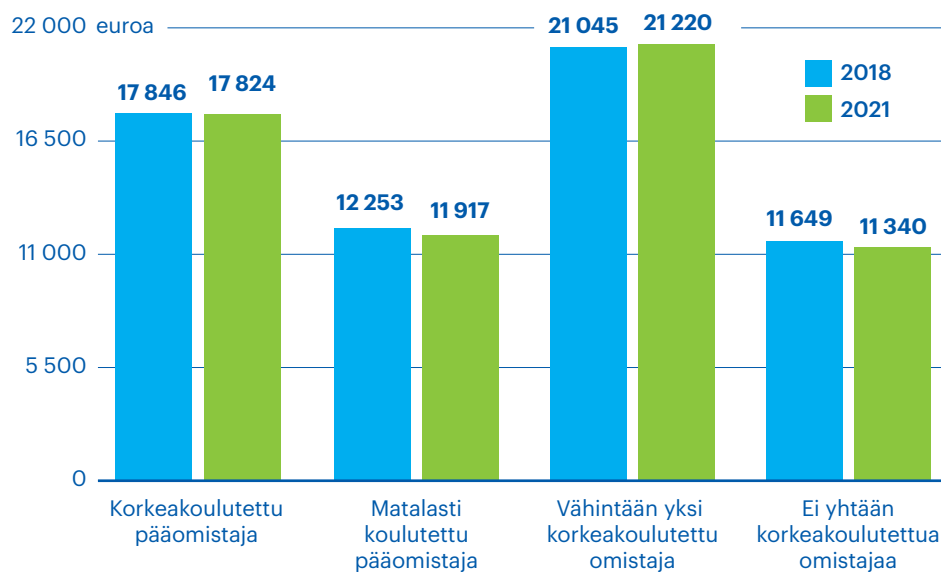

Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Aineiston yrityksistä 45 prosenttia maksoi osinkoa vuonna 2021. Kuviossa 25 esitetään maksettujen osinkojen keskiarvo yritysluokittain vuosina 2018 ja 2021. Kuvioista näkyy selvästi, että korkeakoulutettujen omistajien yritykset maksoivat omistajilleen enemmän osinkoja kumpanakin tarkasteluvuotena. Vuonna 2021 korkeakoulutettujen pääomistajien yritykset maksoivat osinkoa keskimäärin 17 800 euroa, kun matalasti koulutettujen pääomistajien yritykset maksoivat vain 11 900 euroa. Kahdessa jälkimmäisessä yritysluokassa ero korkeakoulutettujen ja matalasti koulutettujen omistajien yritysten välillä on vieläkin suurempi. Toisaalta on huomionarvoista, että missään yritysluokassa maksettujen osinkojen keskiarvo ei laskenut merkittävästi vuodesta 2018 vuoteen 2021, vaikka vuosi 2020 oli erittäin haasteellinen erityisesti palvelualojen yrityksillä.

Kuvio 25. Maksetut osingot yritysluokittain vuosina 2018 ja 2021, keskiarvo, euroa

Inflaatiokorjattu elinkustannusindeksillä vuoden 2020 tasoon. Ylin ja alin sadasosa tulojakaumasta winsoroitu.

Havaintomäärät yritysluokittain:

- Korkeakoulutettu pääomistaja: 35 387 vuonna 2018 ja 39 614 vuonna 2021
- Matalasti koulutettu pääomistaja: 44 071 vuonna 2018 ja 49 732 vuonna 2021
- Vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja: 68 779 vuonna 2018 ja 74 591 vuonna 2021
- Ei yhtään korkeakoulutettua omistajaa: 52 748 vuonna 2018 ja 59 431 vuonna 2021

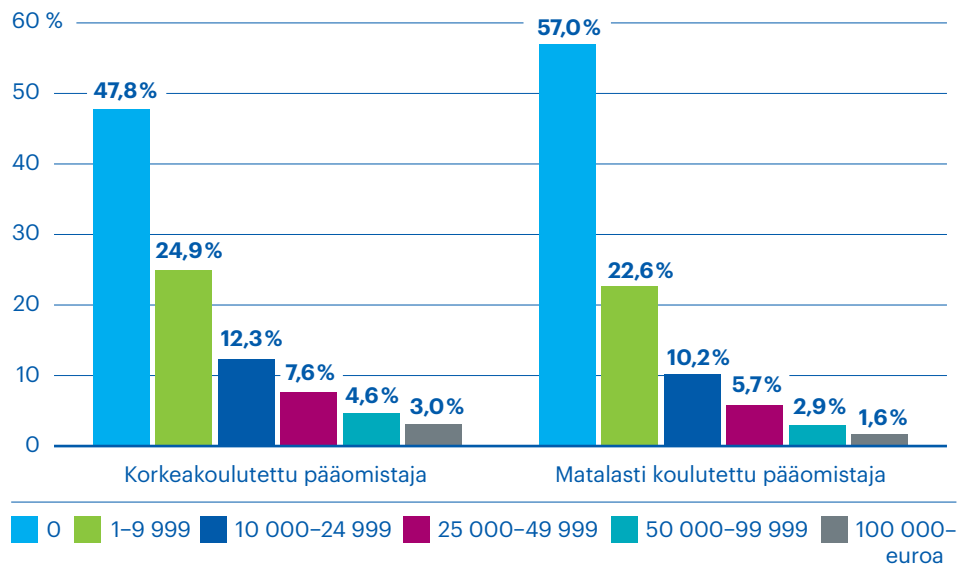
Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 26 esitetään prosentuaalinen jakauma vuonna 2021 maksetuille osingoille, jotka on jaettu omistajien lukumäärällä. Ylemmässä kuviossa ovat mukana ainoastaan pääomistajayritykset ja alemmassa kuviossa ovat mukana myös yritykset, joissa ei ole pääomistajaa (vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja tai ei yhtään korkeakoulutettua omistajaa). Kuvion jakaumista havaitaan, että noin puolet korkeakoulutettujen omistajien yrityksistä jakoi osinkoa vuonna 2021, kun matalasti koulutettujen omistajien yrityksistä osinkoa jakoi vain 42–43 prosenttia. Osinkoa jakaneistakin yrityksistä noin puolet jakoi osinkoa alle 10 000 euroa omistajaa kohden, joten osinkojen suuruusluokka ei tyypillisesti ole kovin merkittävä. Vähintään 50 000 euron osinkoja omistajaa kohden jaettiin suhteellisesti eniten korkeakoulutettujen pääomistajien yrityksissä, mutta niistäkin vain vajaa kahdeksan prosenttia mahtui tähän luokkaan. Sen sijaan yrityksistä, joissa ei ole yhtään korkeakoulutettua omistajaa, vain reilu neljä prosenttia jakoi yli 50 000 euroa osinkoa omistajaa kohden. Yli 100 000 euroa yhtä omistajaa kohden osinkoa jakavien yritysten osuus on todella vähäinen, sillä korkeakoulutettujen omistajien yrityksissä niiden osuus on vain noin kolme prosenttia. Matalasti koulutettujen omistajien yrityksissä vastaava osuus on enää noin 1,5 prosenttia.

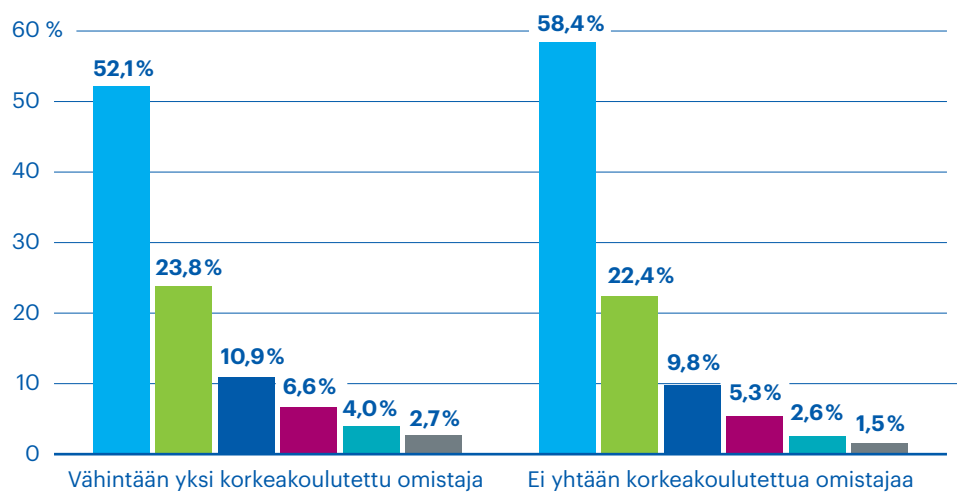
Kuviossa 27 esitetään maksettujen osinkojen suhde yrityksen nettotulokseen vuosina 2018 ja 2021. Suhdeluku kuvaa, kuinka suuri osuus yrityksen tuloksesta jaetaan omistajille ja toisaalta kuinka suuri osuus tuloksesta jää yritykseen. Jakamattomia voittovaroja voidaan käyttää esimerkiksi tuleviin investointeihin. Ne ovat aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella tärkeitä erityisesti kasvuinvestointien kannalta, sillä etenkin pienillä kasvuyrityksillä on keskimääräistä useammin vaikeuksia hankkia ulkopuolista rahoitusta (Coad ja Srhoj

Kuvio 26. Maksetut osingot jaettuna omistajien lukumäärällä yritysluokittain vuonna 2021, prosentuaalinen jakauma

Pääomistajayritykset

Yritykset, joissa ei pääomistajaa

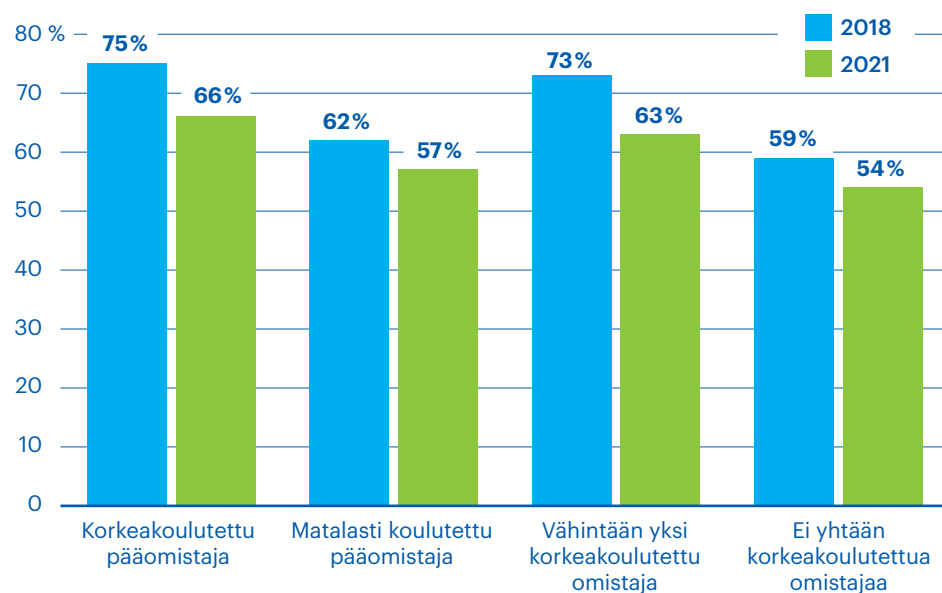

Lähde: PTT, Tilastokeskus

2020; Brown ym. 2009). Kuviossa 27 ovat mukana ainoastaan ne yritykset, joiden nettotulos oli positiivinen tarkasteluvuonna. Kuvio osoittaa, että yritykset jakoivat selvästi pienemmän osuuden voitoistaan omistajille vuonna 2021 verrattuna vuoteen 2018. Yksi mahdollinen syy tähän on vuonna 2020 alkaneen koronapandemian aiheuttama taloudellinen epävarmuus, minkä takia suurempi osuus voitoista jätettiin yrityksiin ja näin suojauduttiin mahdollisten yllättävien menojen tai heikkenevän taloustilanteen varalta. Korkeakoulutettujen omistajien yrityksissä muutos vuodesta 2018 vuoteen 2021 oli suurempi. Korkeakoulutettujen pääomistajien yrityksissä jaettujen osinkojen osuus nettotuloksesta putosi yhdeksän prosenttiyksikköä ja yrityksissä, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja, laskua tuli jopa

10 prosenttiyksikköä. Sen sijaan matalasti koulutettujen omistajien yrityksissä lasku oli vain viisi prosenttiyksikköä. Tosin niissä myös vuoden 2018 luku oli matalampi. Yksi selitys korkeakoulutettujen omistajien yritysten suurempaan pudotukseen voi yksinkertaisesti olla se, että korkeampaa osingonjakosuhdetta on mahdollista pudottaa enemmän varauduttaessa epävarmaan taloustilanteeseen.

Kuvio 27. Maksettujen osinkojen osuus nettotuloksesta yritysluokittain vuosina 2018 ja 2021, keskiarvo

Ylin ja alin sadasosa jakaumasta winsoroitu. Mukana vain yrityksen, joiden nettotulos oli tarkasteluvoonna positiivinen.

Havaintomäärät yritysluokittain:

- Korkeakoulutettu pääomistaja: 23 448 vuonna 2018 ja 39 614 vuonna 2021
- Matalasti koulutettu pääomistaja: 27 159 vuonna 2018 ja 29 615 vuonna 2021
- Vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja: 44 014 vuonna 2018 ja 46 937 vuonna 2021
- Ei yhtään korkeakoulutettua omistajaa: 32 347 vuonna 2018 ja 35 299 vuonna 2021

Lähde: PTT, Tilastokeskus

5.2. Työpaikkojen nettolisäys korkeakoulutettujen omistamissa yrityksissä

Tässä osiossa tarkastellaan pk-yritysten luomien työpaikkojen prosentuaalista nettomuutos-ta vuositasolla. Tarkastelujakso alkaa vuodesta 2007 ja päättyy vuoteen 2021, jolloin nähdään myös korona-ajan vaikutus työpaikkojen muutoksiin. Tähän osioon sisällytetään ainoastaan pk-yritykset, sillä ne työllistävät suurimman osan työntekijöistä. Tarkastelusta jätettiin mikroyritykset pois, koska niiden pienen työntekijämäärän takia yhden työntekijän lisäys saisi suhteettoman suuren vaikutuksen, kun tarkastellaan työntekijämäärän suhteellista muutosta.

Käytämme kirjallisuudessa vakiintunutta tapaa laskea työpaikkojen syntymistä ja tuhoutumista (ks. Davis ym. 2010). Alla olevalla yhtälöllä (1) lasketaan työpaikkojen suhteellinen tuhoutuminen vuositasolla. Luotujen uusien työpaikkojen suhteellinen määrä puolestaan saadaan, kun yhtälössä (1) min-operaattori korvataan max-operaattorilla.

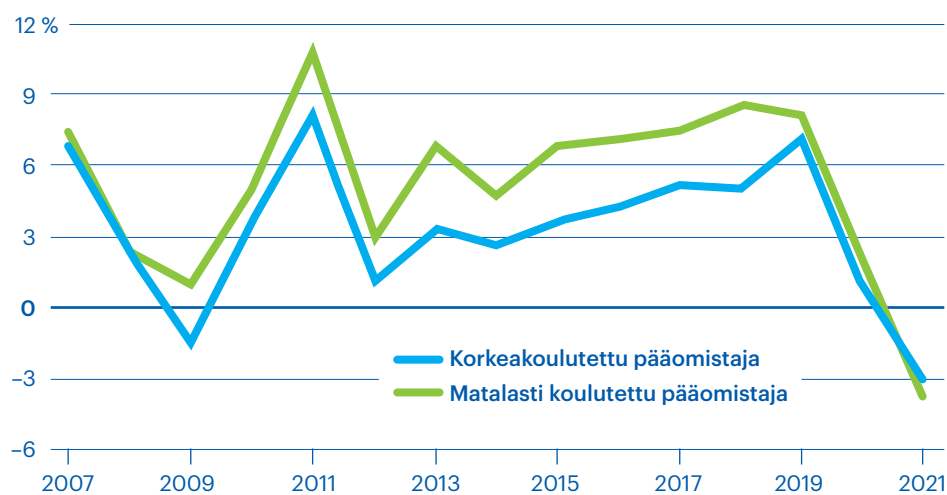
$$JD_t = \sum_e \left(\frac{Z_{e,t}}{Z_t} \right) |\min\{0, g_{e,t}\}| = \sum_e |\min\{0, L_{e,t} - L_{e,t-1}\}| / Z_t, \quad (1)$$

$$\text{jossa } Z_t = \sum_e Z_{e,t} = \sum_e 0.5 (L_{e,t} + L_{e,t-1}).$$

$L_{e,t}$ esittää yrityksen e työntekijämäärää vuonna t ja $Z_{e,t}$ on yrityksen e keskimääräinen koko vuosina t ja $t-1$ työntekijämäärällä mitattuna. Luvut on laskettu yritysluokittain. Suhteellinen nettomuutos saadaan, kun luotujen työpaikkojen suhteellisesta määrästä vähennetään tuhoutuneiden työpaikkojen suhteellinen määrä.

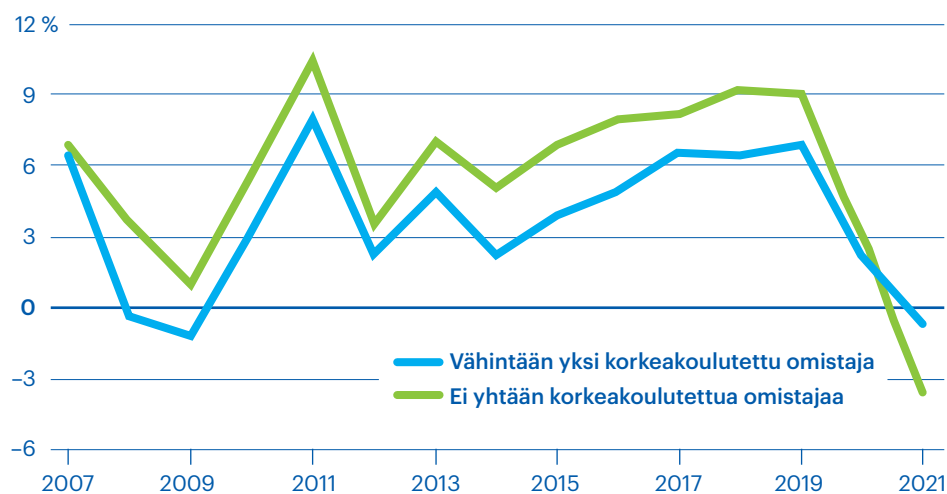
Kuviot 28 ja 29 esittävät työpaikkojen suhteellisen nettomuutoksen vuositasolla pk-yrityksissä yritysluokittain. Luvut kuvaavat prosentuaalista muutosta koko yritysluokassa. Molemmista kuvioista nähdään, että matalasti koulutettujen omistajien yritykset ovat luoneet suhteellisesti enemmän työpaikkoja koko havaintoperiodin ajan aina vuodesta 2007 asti. Viime vuosikymmenen loppupuoliskolla pk-yritykset loivat uusia työpaikkoja noin 5–8 prosentin vuotuista tahtia. Positiivinen työpaikkojen luominen päättyi vuonna 2020 alkaneeseen koronapandemiaan, jolloin kaikissa yritysluokissa vähennettiin työpaikkoja. Matalasti koulutettujen omistajien yrityksissä korona-ajan vaikutus oli voimakkaampi, mikä voi mahdollisesti selittyä etenkin ravintola- ja palvelualojen koronarajoituksilla. Sitä aiemmin työpaikkojen nettolisäys oli negatiivinen ainoastaan finanssikriisin aikana korkeakoulutettujen omistajien yrityksissä.

Kuvio 28. Työpaikkojen prosentuaalinen nettomuutos pk-yrityksissä vuosina 2007–2021. Laskettu yrityksille, joissa on korkeakoulutettu tai matalasti koulutettu pääomistaja.

Luvut kuvaavat prosentuaalista työntekijämäärän muutosta koko yritysluokan tasolla.

Kuvio 29. Työpaikkojen prosentuaalinen nettomuutos pk-yrityksissä vuosina 2007–2021. Laskettu yrityksille, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja tai ei yhtään korkeakoulutettua omistajaa.

Luvut kuvaavat prosentuaalista työntekijämäärän muutosta koko yritysluokan tasolla.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

5.3. Korkeakoulutettujen omistamat kasvuyritykset

Tässä selvityksessä olemme kiinnostuneita myös kasvuyrityksistä ja niiden osuudesta eri yritysluokissa, koska kasvuyritykset luovat suuren osan uusista työpaikoista (Henrekson ja Johansson 2010; Mason ja Brown 2013). Tässä osiossa tarkastellaan ainoastaan pk-yrityksiä, sillä ne ovat merkittäviä työllistäjiä Suomessa (Euroopan komissio 2019). Toisaalta mikroyritysten ominaisuudet usein eroavat isommista yrityksistä, joten niitä olisi hyvä tarkastella erikseen, kun analysoidaan kasvuyrityksiä. Tässä osiossa kasvuyrityksiä on tarkasteltu sekä työntekijämäärän että liikevaihdon perusteella käyttäen kahta eri laskentatapaa: OECD-määritelmää (OECD 2008) ja Birch-indeksiä (Birch 1987). OECD-määritelmä on näistä yksinkertaisempi. Se edellyttää, että yritys on kasvanut keskimäärin vähintään 20 prosenttia vuodessa kolmen peräkkäisen vuoden ajan ja kasvuperiodin lähtötyöntekijämäärä on ollut vähintään 10 työntekijää. Se on kasvuyrityskirjallisuudessa yleisesti käytetty korkean kasvun määritelmä, mutta sen ongelma on, ettei se ole kokoneutraali, koska pienemmän yrityksen on huomattavasti helpompaa saavuttaa korkea suhteellista kasvua kuin suuremman yrityksen. Sen sijaan Birch-indeksi on lähempänä kokoneutraalia, mikä mahdollistaa tasapuolisemman tarkastelun, kun mukana on erikokoisia yrityksiä. Birch-indeksi lasketaan yhtälön (2) mukaisesti kertomalla suhteellinen kasvu absoluuttisella kasvulla:

$$Birch_{t,t-3} = (L_t - L_{t-3}) \times \left(\frac{L_t}{L_{t-3}} \right), \quad (2)$$

jossa L_t kuvaa työntekijämäärää vuonna t ja L_{t-3} vastaavasti vuonna $t-3$. Työntekijämäärän tilalla voidaan käyttää vaihtoehtoisesti liikevaihtoa, mikäli kasvuyritykset halutaan määritellä liikevaihdon kasvun perusteella. Birch-indeksillä mitattuna kasvuyritykseksi määritetään tässä tarkastelussa yritys, jonka indeksiarvo on korkeimman 5 prosentin joukossa. Indeksiarvot on laskettu erikseen vuosille 2018 ja 2021, jolloin voidaan verrata mahdollisia korona-ajan vaikutuksia kasvuyritysten osuuksiin. Vuoden 2018 luvut on laskettu kasvuperiodilla 2015–2018 ja vuoden 2021 luvut kasvuperiodilla 2018–2021. Kasvuyrityslaskelmien tulokset esitetään kuvioissa 30 ja 31, joista ensimmäisessä kasvu on laskettu työntekijämäärän perusteella ja jälkimmäisessä liikevaihdon perusteella.

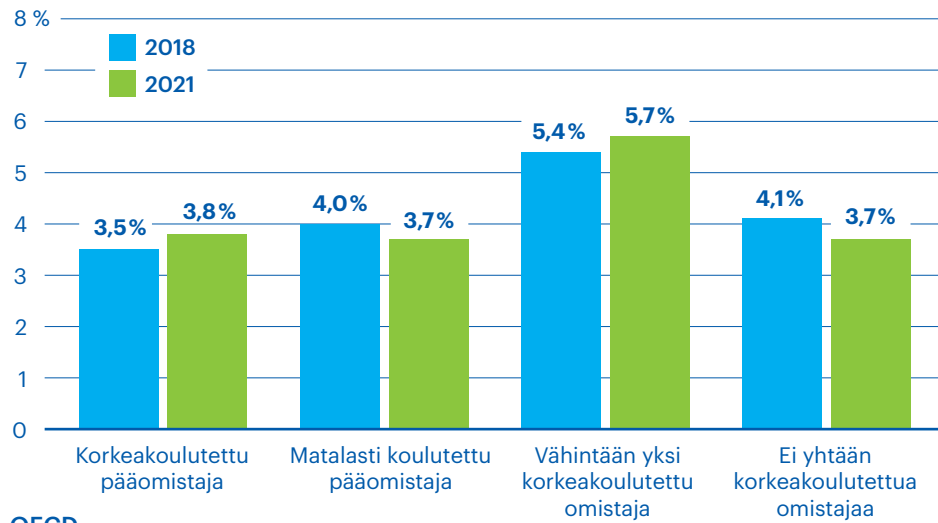
Kuvion 30 Birch-kuviosta havaitaan, että korkeakoulutettujen omistajien yritysten osuus kasvuyrityksistä kasvoi vuodesta 2018 vuoteen 2021, kun matalasti koulutettujen omistajien yritysten osuus sen sijaan laski. Tässä voi mahdollisesti näkyä aiemmin mainittu korona-ajan vaikutus erityisesti palvelualoilla, joilla koulutustaso on tyypillisesti verrattain matala. Toisaalta korona-aikana lisääntynyt etätöskentely ja etätapaamisten määrä todennäköisesti lisäsi kysyntää ICT-alalla, jolla korkeakoulutetut ovat todennäköisesti yliedustettuina. Ylivoimaisesti suurin osuus kasvuyrityksiä on yrityksissä, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja (5,4 prosenttia vuonna 2018 ja 5,7 prosenttia vuonna 2021). Kaikissa muissa yritysluokissa kasvuyritysten osuudet pysyivät alle 4,2 prosentin.

Kuvion 30 OECD-kuvio paljastaa korona-ajan vaikutuksen yritysten kykyyn kasvaa nopeasti. Toisin kuin Birch-indeksiä käytettäessä, vuonna 2018 OECD-laskentatavalla matalasti koulutettujen omistajien yrityksissä kasvuyritysten osuus oli samalla tasolla kuin yrityksissä, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja. OECD-määritelmällä puolestaan 7,8 prosenttia matalasti koulutettujen omistajien yrityksistä oli nopeasti kasvavia, mikä on 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin yrityksissä, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja. Pääomistajayrityksissä ero oli jopa 2,1 prosenttiyksikköä matalasti koulutettujen pääomistajien hyväksi. Nämä tulokset tukevat kuvioiden 28 ja 29 havaintoa, että matalasti koulutettujen omistajien yritykset loivat aina korona-aikaan asti suhteellisesti enemmän uusia työpaikkoja. Kuitenkin vuonna 2021 matalasti koulutettujen omistamissa yrityksissä korona-ajalla oli selvästi suurempi negatiivinen vaikutus, sillä niissä kasvuyritysten osuus laski huomattavasti enemmän kuin korkeakoulutettujen omistamissa yrityksissä.

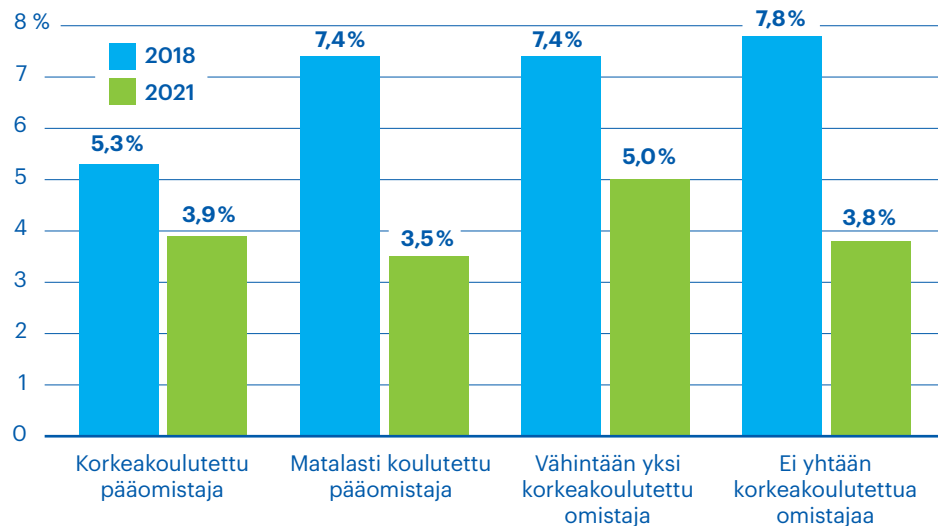
On vaikea löytää suoraa vertailutietoa tarkasteluillemme, mutta esimerkiksi Buskin ja Naumasan (2022) mukaan vuonna 2017 kasvuyrityksiä oli pienistä yrityksistä 2,3 prosenttia ja keskisuurista yrityksistä 4,7 prosenttia. He tunnistivat kasvuyritykset OECD-määritelmän mukaisesti henkilöstön kasvulla. Erityisesti keskisuurten yritysten joukossa kasvuyritysten osuus on lisääntynyt 2010-luvulla.

Kuvio 30. Kasvuyritysten osuus pk-yrityksistä yritysluokittain työntekijämäärästä laskettuna kolmen vuoden kasvuperiodilla vuosina 2018 ja 2021. Birch-kuvio laskettu käyttäen Birch-indeksiä ja OECD-kuvio käyttäen OECD-määritelmää.

Birch

OECD

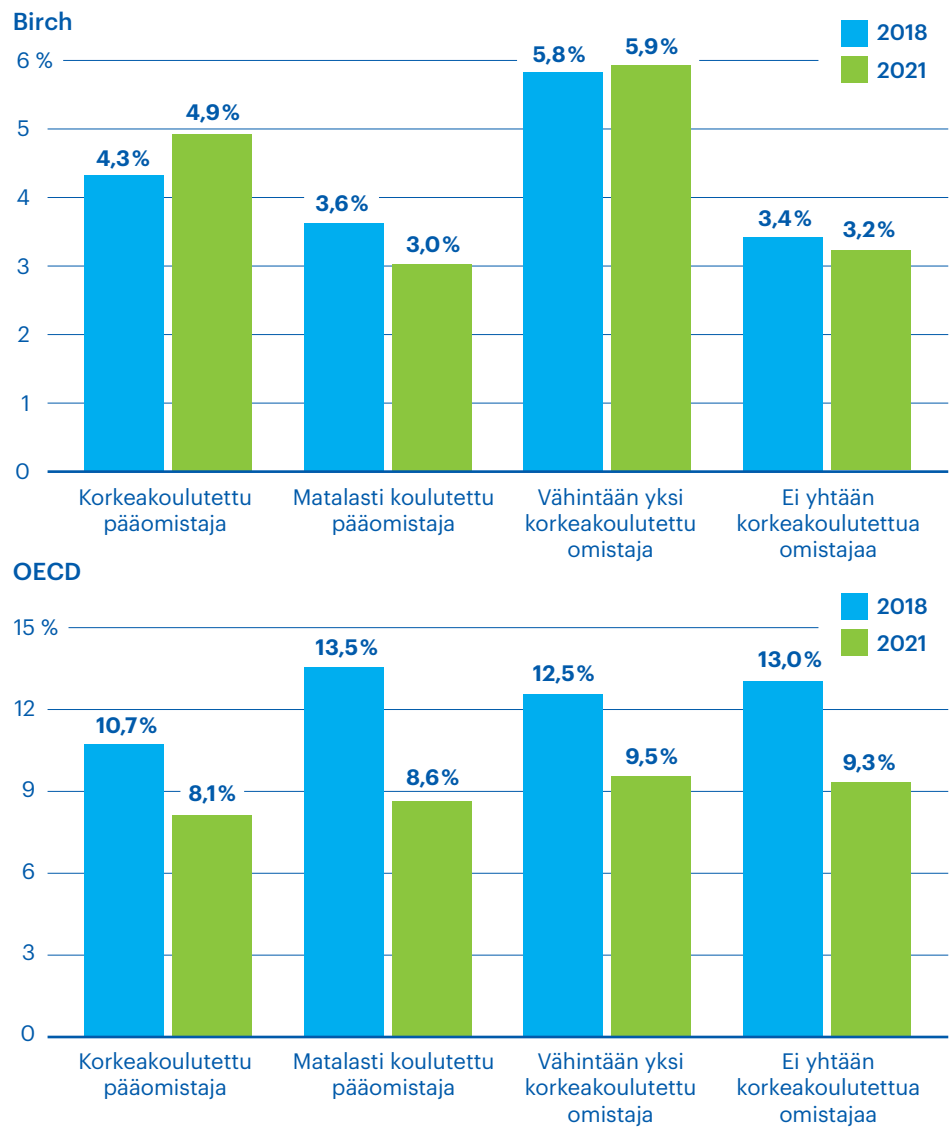
Lähde: PTT, Tilastokeskus

Kuviossa 31 kasvuyritykset on määritetty liikevaihdon perusteella käyttäen samoja laskentatapoja kuin kuviossa 30. Birch-kuviossa korkeakoulutettujen omistajien yritysten kasvuyritysosuudet olivat korkeammat kuin työntekijämäärällä mitattuna sekä vuonna 2018 että 2021. Matalasti koulutettujen omistajien yritysten osuudet olivat sen sijaan matalammat kumpanakin vuonna. Tämä voisi indikoida, että korkeakoulutetut omistajat ovat taitavampia skaalaamaan liiketoimintaansa kuin matalasti koulutetut omistajat. Toisaalta eroavaisuudet toimialarakenteessa voivat myös vaikuttaa tulokseen. Matalan tuottavuuden palvelualoilla, jotka sisältävät tyypillisesti matalan koulutustason työtehtäviä, yrityksen kasvattaminen on enemmän sidoksissa työntekijämäärään kuin tietointensiivisillä palvelualoilla (esimerkiksi IT- ja rahoituspalvelut), joissa koulutustaso tyypillisesti on korkea. Lähes puolet korkeakoulutettujen omistajien (kuvi 6) yrityksistä toimii informaatio- ja viestintäalalla, jossa tuotannon skaalaaminen ei ole niin sidoksissa fyysiseen pääomaan ja työntekijämäärään kuin esimerkiksi ravintola-alalla.

Kuvion 31 OECD-osiossa eri yritysluokkien ja vuosien väliset erot ovat samansuuntaiset kuin työntekijämäärää tarkasteltaessa kuvion 30 OECD-osiossa, mutta kasvuyritysten osuudet ovat nyt selvästi suuremmat. Toisin sanoen liikevaihdolla mitattaessa OECD-määrittelyksen kasvuyrityksiä on enemmän kuin työntekijämäärällä mitattaessa. Matalasti koulutettujen pääomistajien yrityksistä suurempi osuus kykeni saavuttamaan korkeaa liikevaihdon

kasvua kuin korkeakoulutettujen pääomistajien yrityksistä sekä vuonna 2018 että 2021. Sen sijaan kahdessa jälkimmäisessä yritysluokassa erot ovat selvästi pienemmät. Vuonna 2018 ero oli 0,5 prosenttiyksikköä matalasti koulutettujen omistajien yritysten hyväksi ja 0,2 prosenttiyksikköä vuonna 2021 yritysten hyväksi, joissa oli vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja. Kuviosta 30 on kuitenkin selvästi havaittavissa, että korona-aikana kasvuyritysten osuus putosi selvästi enemmän yrityksissä, joissa ei ollut yhtään korkeakoulutettua omistajaa. Siitä huolimatta kaikissa yritysluokissa lähes kymmenys yrityksistä kykeni kasvattamaan liikevaihtoaan keskimäärin vähintään 20 prosenttia vuosittain kolmen vuoden ajan.

Kuvio 31. Kasvuyritysten osuus pk-yrityksistä yritysluokittain liikevaihdosta laskettuna kolmen vuoden kasvuperiodilla vuosina 2018 ja 2021. Birch-kuvio laskettu käyttäen Birch-indeksiä ja OECD-kuvio käyttäen OECD-määritelmää.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

6. Yhteenveto

Tyypillisesti korkeakoulutetut ovat osallistuneet työmarkkinoille palkansaajina asiantuntija- tai esihenkilötyössä, mutta kasvavassa määrin myös yrittäjinä tai osakkaina. Havaintojemme mukaan korkeakoulutettujen pää- ja osaomistajien lukumäärä sekä osuus kaikista yritys-omistajista on kasvanut 2000-luvulla, mikä voi ainakin osittain selittyä työikäisen väestön koulutustason nousulla.

Korkeasti koulutetut omistajat ovat tässä tutkimuksessa henkilöitä, joilla on korkea-asteen koulutus ja jotka omistavat osuuden osakeyhtiöstä. Selvitimme, millaisia he ovat keskimääräisiltä taustaominaisuuksiltaan ja tuloiltaan. Lisäksi pyrimme arvioimaan korkeakoulutettujen omistamien yritysten merkitystä kansantaloudelle muun muassa liikevaihdolla, arvonlisällä ja työllistävyydellä mitattuna. Analyyseissa hyödynsimme Tilastokeskuksen FLOWN-aineistoa, joka sisältää tietoa osakeyhtiöistä ja niiden omistajista vuosilta 2006–2021. Aineistoon yhdistettiin omistajien tausta- ja tulotietoja FOLK-valmisaineistomoduuleista sekä yritysten taloustietoja yritysten tilinpäätöspaneelistä.

Omistajien taustat ja tulot

Korkeasti koulutetuilla omistajilla on tutkinto useimmiten kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden, tekniikan tai terveys- ja hyvinvoinnin alalta. Heidän joukossaan on paljon merkonomeja, tradenomeja, kauppatieteiden maistereita, oikeustieteiden maistereita, diplomi-insinöörejä, insinöörejä ja teknikoita sekä erikoislääkäreitä, lääketieteen tohtoreita ja lisensiaatteja.

Suurin osa korkeakoulutetuista omistajista on suomalaistaustaisia, perheellisiä miehiä, jotka asuvat useimmiten Uudellamaalla, Pirkanmaalla tai Varsinais-Suomessa. Keski-ikä korkeasti koulutetuilla omistajilla on varsin korkea: 51 vuotta. Omistajien korkea ikä näkyy myös pääasiallisessa toiminnassa, sillä eläkeläisiä korkeasti koulutetuista omistajista on jopa 15 prosenttia. Aikaisempien tutkimusten mukaan yrittäjät työskentelevät eläkkeellä useammin kuin palkansaajat (Polvinen ym. 2019; Wahrendorf ym. 2017). Opiskelijoita, työttömiä ja muita työvoiman ulkopuolisia on korkeasti koulutetuista omistajista yhteensä vain 4 prosenttia. Suurin osa eli noin 80 prosenttia on työllisiä, joista puolet on yrittäjiä ja puolet palkansaajia. Palkansaajista suurin osa toimii toimihenkilöasemassa, ja ammatit painottuvat erityisasiantuntijoihin, asiantuntijoihin ja johtajiin.

Korkeasti koulutettujen omistajien tulotaso on varsin hyvä. Esimerkiksi vuonna 2021 heillä oli ansiotuloja keskimäärin noin 59 000 euroa (mediaani 49 000 euroa) ja pääomatuloja keskimäärin lähes 22 000 euroa (mediaani 3 000 euroa). Osinkoja heille maksettiin samana vuonna keskimäärin 27 000 euron edestä (mediaani 9 000 euroa). Korkeakoulutetut omistajat maksavat myös selvästi enemmän veroja ja veroluonteisia maksuja kuin he vastaanottavat erilaisia etuuksia ja muita tulonsiirtoja. Vuonna 2021 nettotulonsiirrot (maksettujen

ja saatujen tulonsiirtojen erotus) olivat keskimäärin 20 000 euroa (mediaani 17 000 euroa). Korkeasti koulutettujen omistajien ansio- ja pääomatulot sekä saadut osingot ovat kasvaneet 2010-luvulla ja erityisesti vuodesta 2015 alkaen, mitä selittää talouden noususuhdanne. Kuitenkin vain pienellä osalla korkeakoulutetuista yritysomistajista pääomatulot tai osingot ovat hyvin suuret.

Valtaosa korkeasti koulutetuista omistajista on omistajana vain yhdessä yrityksessä, ja noin 15 prosenttia on omistajina kahdessa tai useammassa yrityksessä. Omistajuus useammassa kuin kolmessa yrityksessä on harvinaista. Korkeakoulutetuilla omistukset painottuvat ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan -alalle, mutta myös informaatio ja viestintä sekä tukku- ja vähittäiskauppa ovat yleisiä toimialoja.

Yritykset ja niiden merkitys

Korkeasti koulutettujen yritykset ovat useimmiten hyvin pieniä, alle yhden kokoaikaisen työntekijän mikroyrityksiä. Lähes 30 prosentilla yrityksistä ei ole yhtään työntekijää. Korkeasti koulutetut ovat usein yksinyrittäjiä, mikä ei ole poikkeuksellista Suomen yritysraenteeseen nähden. Yritysten ikäjakauma painottuu yli 15 vuotta tai alle 5 vuotta toiminnassa olleisiin yrityksiin.

Korkeakoulutettujen omistajien yritykset ovat tyypillisesti pienempiä kuin matalasti koulutettujen omistajien yritykset sekä työntekijämäärällä että liikevaihdolla mitattuna. Toisaalta korkeakoulutettujen omistajien yrityksissä työn tuottavuus on usein korkeampi. Eli vaikka niissä on keskimäärin vähemmän työntekijöitä kuin matalasti koulutettujen omistajien yrityksissä, niissä olevat työtehtävät ovat keskimäärin tuottavampia, jolloin ne saavat samalla työntekijämäärällä keskimäärin enemmän tuotosta aikaan.

Korkeammasta tuottavuudesta huolimatta omistajan koulutustason mukaan jaettujen yritysluokkien välillä ei havaita suuria eroja oman pääoman tuotto prosentissa. Kaikissa yritysluokissa oman pääoman tuotto prosenttien mediaani oli 10–12 prosenttien välillä vuonna 2021. Kaikissa yritysluokissa tyypillinen kannattavuustaso on siis varsin hyvä tällä mittarilla tarkasteltuna.

Korkeakoulutettujen omistajien yritykset jakoivat suuremmat osingot kuin matalasti koulutettujen omistajien yritykset sekä vuonna 2018 että 2021. Tämä selittyy ainakin osittain sillä, että korkeakoulutettujen omistajien yritykset jakoivat suuremman osuuden tuloksestaan osinkoina. Toisaalta suuri osa yrityksistä ei maksa omistajilleen lainkaan osinkoa. Korkeakoulutettujen omistajien yrityksistä noin puolet ja matalasti koulutettujen omistajien yrityksistä vajaa 60 prosenttia ei jakanut lainkaan osinkoa vuonna 2021. Jakamattomia voittovaroja voidaan käyttää esimerkiksi investointeihin, sillä etenkin pienillä kasvuyrityksillä on keskimääräistä useammin vaikeuksia hankkia ulkopuolista rahoitusta (Coad ja Srhoj 2020; Brown ym. 2009).

Pienet ja keskisuuret yritykset

Pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yritykset) tarkasteltaessa havaitaan, että korkeakoulutettujen omistamat pk-yritykset ovat keskimäärin suurempia kuin matalasti koulutettujen omistamat pk-yritykset sekä liikevaihdolla että työntekijämäärällä mitattuna. Korkeakoulutettujen pääomistajien pk-yrityksissä on keskimäärin 24 työntekijää, kun matalasti koulutettujen pääomistajien pk-yrityksissä työntekijöitä on keskimäärin vain 21, mikä tarkoittaa 14 prosentin suhteellista eroa. Ero nousee jopa 33 prosenttiin, kun verrataan yrityksiä, joissa on vähintään yksi korkeakoulutettu omistaja, yrityksiin, joissa ei ole yhtään korkeakoulutettua omistajaa.

Korkeakoulutettujen omistajien pk-yritykset ovat myös todennäköisemmin nopean kasvun yrityksiä, joiden on aiemmissa tutkimuksissa havaittu luovan suuren osan uusista työpaikoista (Henrekson ja Johansson 2010; Mason ja Brown 2013). Tästä huolimatta matalasti koulutettujen omistajien pk-yritykset loivat uusia työpaikkoja suhteellisesti korkeakoulutettujen omistajien pk-yrityksiä enemmän koko viime vuosikymmenen ajan, kun tarkastellaan

yrittäjien pk-yritykset loivat uusia työpaikkoja noin 4–7 prosentin vuotuista tahtia, kun vastaava luku matalasti koulutettujen yrittäjien pk-yrityksillä oli 7–9 prosenttia. Korona-ajalla oli suurempi negatiivinen vaikutus matalasti koulutettujen omistajien yritysten työntekijämäärään, mikä voi osittain selittyä koronarajoitusten vaikutuksilla erityisesti palvelualoihin.

Tulokset viittaavat siihen, että korkeakoulutettujen omistajien yrityksillä, etenkin pk-yrityksillä, on kokoaan suurempi vaikutus Suomen talouteen. Korkeakoulutettujen omistajien pk-yritykset ovat useammin kasvuyrityksiä, ja niiden työn tuottavuus on korkeampi kuin matalasti koulutettujen omistajien pk-yrityksillä. Matalasti koulutettujen omistajien pk-yritykset luovat kuitenkin uusia työpaikkoja suhteellisesti enemmän, kun tarkastellaan koko yritysjoukon yhteenlasketun työntekijämäärän kehitystä. Toisin sanoen korkeakoulutettujen omistamat pk-yritykset luovat vähemmän mutta tuottavuudeltaan parempia työpaikkoja. Yksi mahdollinen syy tulosten taustalla on, että korkeakoulutettujen omistajien yritysten työntekijöillä on todennäköisesti korkeampi keskimääräinen koulutustaso kuin matalasti koulutettujen omistajien yritysten työntekijöillä. Lisäksi yritysten painottuminen eri toimialoille todennäköisesti selittää osan tuottavuuserosta.

Liitteet

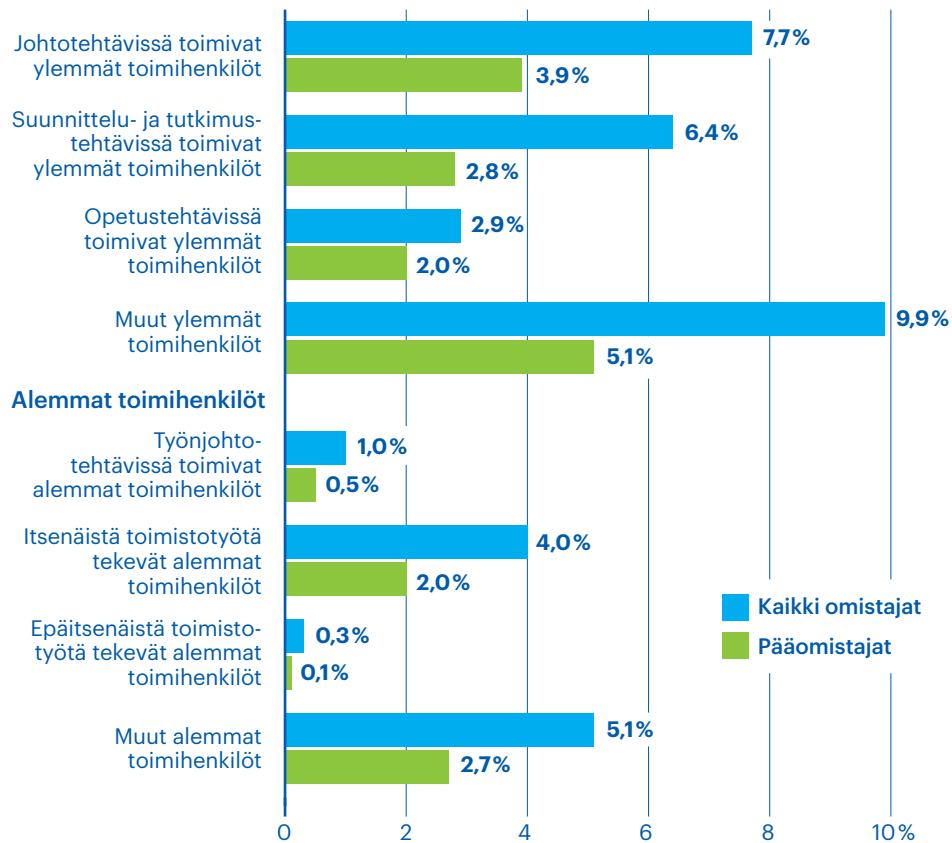
Liitetaulukko 1. Erikokoisten yritysten lukumäärä, liikevaihtosumma ja henkilöstön lukumäärä vuonna 2021

Työntekijöitä	Yritysten lukumäärä	Henkilöstön lukumäärä	Liikevaihto, mrd. euroa
0-4	526 027	200 597	64
5-9	16 937	109 429	27
10-49	15 657	308 802	84
50-249	2 918	278 295	99
250-499	348	118 197	42
500-	288	387 977	172
Yhteensä	562 175	1 403 297	489

Lähde: Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, Tilastokeskus

Liitekuvio 1. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, sosioekonomisen aseman alaluokat toimihenkilöille vuonna 2020, %-jakauma

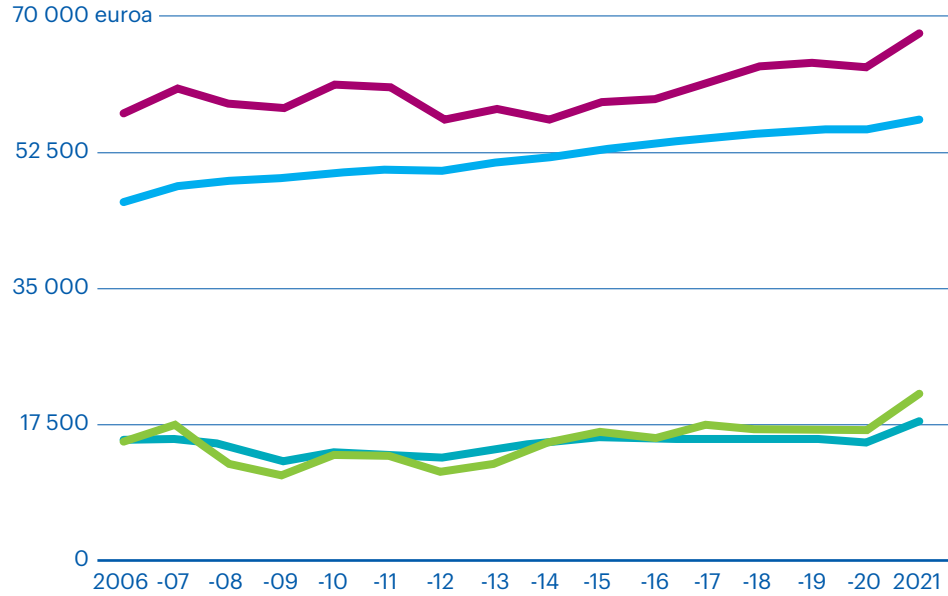
Ylemmät toimihenkilöt

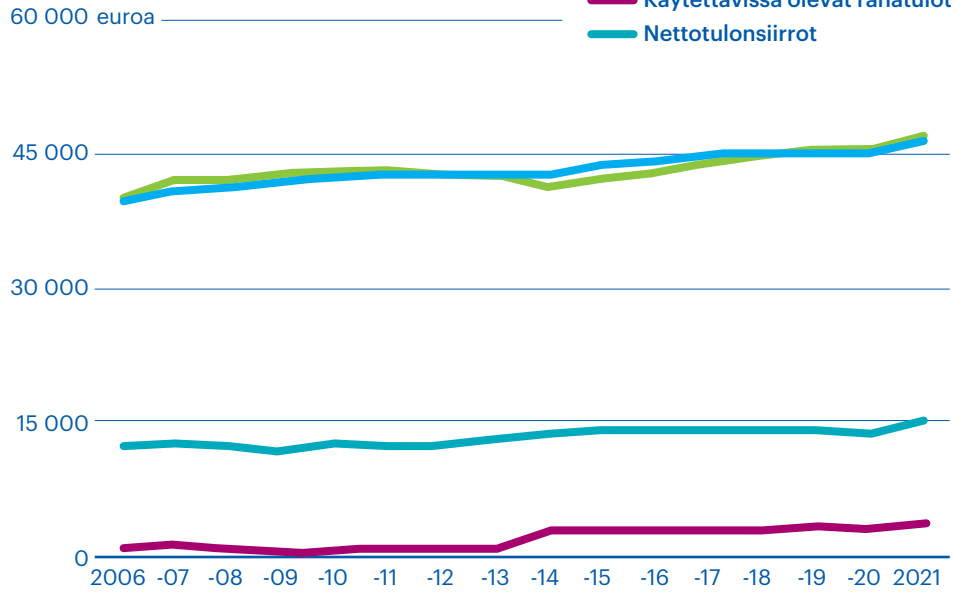
Lähde: PTT, Tilastokeskus

Liitekuvio 2. Korkeasti koulutettujen pääomistajien ansiotulot, pääomatulot, käytettävissä olevat rahatulot sekä nettotulonsiirrot euroina vuosina 2006–2021, keskiarvo ja mediaani

Keskiarvo

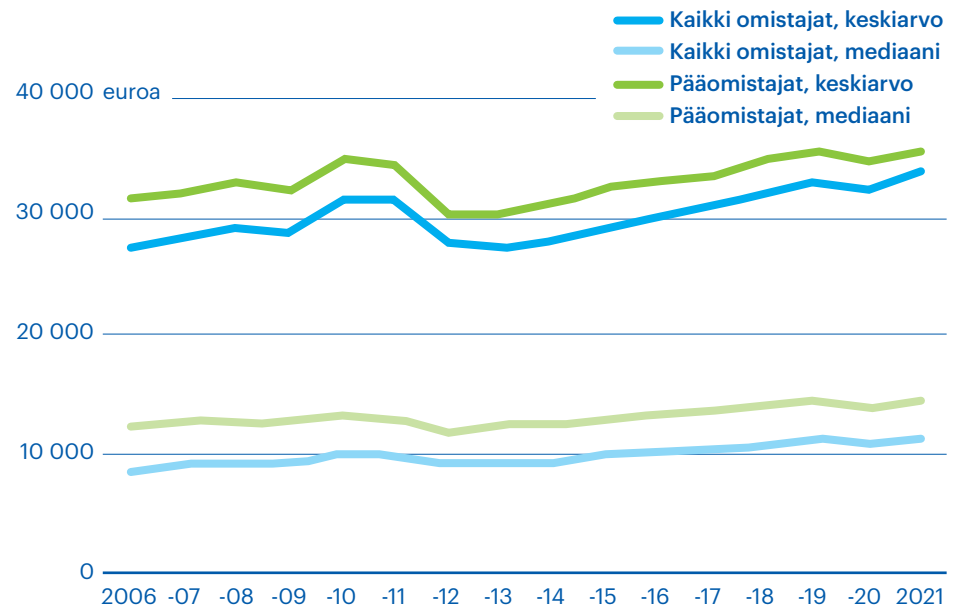

Mediaani

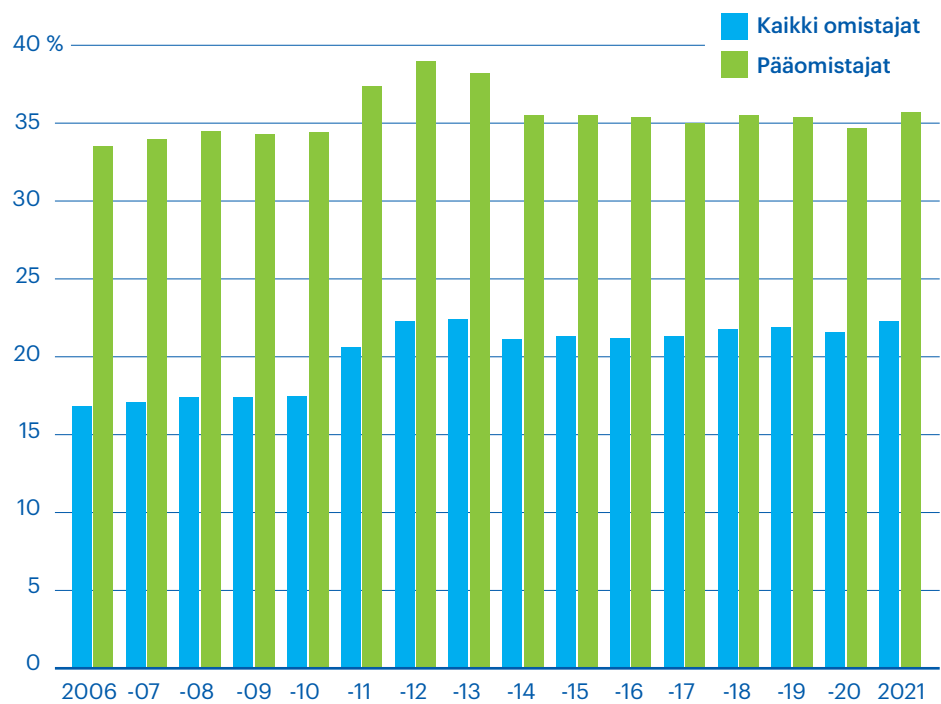
Lähde: PTT, Tilastokeskus

Liitekuvio 3. Korkeasti koulutettujen omistajien ja pääomistajien saamat osingot yhteensä vuosina 2006–2021, keskiarvo ja mediaani, euroa. Osinkojen maksajana on voinut olla useampi yritys.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Liitekuvio 4. Kaikki korkeasti koulutetut omistajat ja korkeasti koulutetut pääomistajat, %-osuus jotka YEL/MYEL-vakuutettuna havaintovuonna. Prosenttiosuus laskettu kaikista aineiston korkeakoulutetuista omistajista.

Lähde: PTT, Tilastokeskus

Lähteet

- Almus, M.* (2002). What characterizes a fast-growing firm? *Applied Economics* 34(12): 1497–1508.
- Anyadike-Danes, M., Bjuggren, C., Gottschalk, S., Hölzl, W., Johansson, D., Maliranta, M. ja Myrann, A.* (2015). An international cohort comparison of size effects on job growth. *Small Business Economics* 44(4): 821–844.
- Barringer, B. R., Jones, F. F. ja Neubaum, D. O.* (2005). A quantitative content analysis of the characteristics of rapid-growth firms and their founders. *Journal of Business Venturing* 20(5): 663–687.
- Bates, T.* (1990). Entrepreneur human capital inputs and small business longevity. *The Review of Economics and Statistics* 72(4): 551–559.
- Berglann, H., Moen, E., Roed, K. ja Skogstrom, J.* (2011). Entrepreneurship: Origins and Returns. *Labour Economics* 18: 180–193.
- Birch, D.* (1987). *Job Creation in America: How Our Smallest Companies Put the Most People to Work.* Free Press: New York.
- Blaine, B.E.* (2018). Winsorizing. Teoksessa Frey, B. (toim.) *The SAGE Encyclopedia of Educational Research, Measurement, and Evaluation*, 1817–1818. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Block, J. H., Hoogerheide, L. ja Thurik, R.* (2013). Education and entrepreneurial choice: An instrumental variables analysis. *International Small Business Journal* 31(1): 23–33.
- Brown, J. R., Fazzari, S. M. ja Petersen, B. C.* (2009). Financing Innovation and Growth: Cash Flow, External Equity, and the 1990s R&D Boom. *Journal of Finance* 64(1): 151–185.
- Busk, H. ja Naumanen, M.* (2022). Tilastoanalyysi keskiurten yritysten kasvusta 2000-luvulla. PTT raportteja 275.
- Busk, H., Ojanen, H. ja Ruuskanen, O-P.* (2020). Osakkuus vai palkkatyö - ekonometrisen analyysi työntekijöiden osakkuuteen vaikuttavista tekijöistä. Akava Works -raportti 1/2020.
- Busk H. ja Ruuskanen, O-P.* (2019). Osakeyhtiön omistajat ja työntekijät Suomessa – koulutuksen ja työhistorian merkitys osakkuuteen. Akava Works -raportti 2/2019.
- Coad, A. ja Srhoj, S.* (2020). Catching Gazelles with a Lasso: Big data techniques for the prediction of high-growth firms. *Small Business Economics* 55: 541–565.
- Colombo, M. G. ja Grilli, L.* (2005). Founders' human capital and the growth of new technology-based firms: A competence-based view. *Research Policy* 34(6): 795–816.
- Czarnitzki, D. ja Kraft, K.* (2004). Firm leadership and innovative performance: Evidence from seven EU countries. *Small Business Economics* 22(5): 325–332.
- Davis, S. J., Faberman, R. J., Haltiwanger, J., Jarmin, R. ja Miranda, J.* (2010). Business Volatility, Job Destruction, and Unemployment. *American Economic Journal: Macroeconomics* 2(2): 259–87.
- Delmar, F. ja Davidsson, P.* (2000). Where do they come from? Prevalence and characteristics of nascent entrepreneurs. *Entrepreneurship & Regional Development* 12(1): 1–23.
- Di Cintio, M., Ghosh, S. ja Grassi, E.* (2017). Firm growth, R&D expenditures and exports: An empirical analysis of Italian SMEs. *Research Policy* 46(4): 836–852.
- Dunn, T. ja Holtz-Eakin, D.* (2000). Financial Capital, Human Capital, and the Transition to Self-Employment: Evidence from Intergenerational Links. *Journal of Labor Economics* 18(2): 282–305.
- Euroopan komissio.* (2019). 2019 SBA Fact Sheet: Finland. Brussels, Belgium: European Commission. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38662/attachments/10/translations/en/renditions/native> (viitattu 15.6.2023)
- Ferrante, F.* (2005). Revealing Entrepreneurial Talent. *Small Business Economics* 25(2): 159–174.
- Goedhuys, M. ja Sleuwaegen, L.* (2000). Entrepreneurship and Growth of Entrepreneurial Firms in Cote d'Ivoire. *The Journal of Development Studies* 36(3): 122–145.
- Henrekson, M. ja Johansson, D.* (2010). Gazelles as job creators: A survey and interpretation of the evidence. *Small Business Economics* 35(2): 227–244.
- Hyytinen, A. ja Maliranta, M.* (2008). When Do Employees Leave Their Job for Entrepreneurship? *The Scandinavian Journal of Economics* 110(1): 1–21.

- Hölzl, W. (2013). Persistence, survival, and growth: a closer look at 20 years of fast-growing firms in Austria. *Industrial and corporate change* 23(1): 199–231.
- Kangasharju, A. ja Pekkala, S. (2002). The role of education in self-employment success. *Growth and Change* 33(2): 216–237.
- Levine, R. ja Rubinstein, Y. (2017). Smart and Illicit: Who Becomes an Entrepreneur and Do They Earn More? *Quarterly Journal of Economics* 132: 963–1018.
- Littunen, H. ja T. Tohmo. (2003). The High Growth in New Metal-Based Manufacturing and Business Service Firms in Finland. *Small Business Economics* 21(2): 187–200.
- Maliranta, M. ja Nurmi, S. (2019). Business owners, employees, and firm performance. *Small Business Economics* 52(1): 111–129.
- Mason, C. ja Brown, R. (2013). Creating good public policy to support high-growth firms. *Small Business Economics* 40: 211–225.
- Mueller, P., Van Stel, A. ja Storey, D. (2008). The effects of new firm formation on regional development over time: The case of Great Britain. *Small Business Economics* 30(1): 59–71.
- Mäki-Fränti, P. (2019). Vaikka koulutus kannattaa, suomalaisten koulutustason kasvu on pysähtymässä. Saatavissa: <https://www.eurojatalous.fi/fi/2019/artikkelit/vaikka-koulutus-kannattaa-suomalaisten-koulutustason-kasvu-pysahtymassa/> (viitattu 9.8.2023)
- Nivala, A. (2017). Effects of subsidizing the first employee – Empirical evidence from Finland. *Talouspolitiikan arviointineuvoston 2016 raportin taustaraportti*, 24.1.2017.
- Nivalainen, S. ja Tenhunen, S. (2019). Yrittäjien eläkeaikeet – työolojen ja eläketurvan merkitys. *Eläketurvakeskuksen tutkimuksia* 1/2019.
- OECD. (2008). *Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics*. Euroopan komissio, Bryssel.
- Polvinen, A., Rantala, J. ja Kuivalainen, S. (2019). Vanhuuseläkkeellä ja työssä – tutkimus vanhuuseläkeläisten työssäkäynnin yleisyydestä ja sosioekonomisista eroista. *Yhteiskunta-politiikka* 84(1): 80–91.
- Poschke, M. (2013). Who becomes an entrepreneur? Labor market prospects and occupational choice. *Journal of Economic Dynamics and Control* 37(3): 693–710.
- Sapienza, H. J. ja Grimm, C. M. (1997). Founder Characteristics, Start-Up Process, and Strategy/Structure Variables as Predictors of Shortline Railroad Performance. *Entrepreneurship Theory and Practice* 22(1): 5–24.
- Shefer, D. ja Frenkel, A. (2005). R&D, firm size and innovation: an empirical analysis. *Technovation* 25(1): 25–32.
- Simoes, N., Crespo, N. ja Moreira, S. B. (2016). Individual determinants of self-employment entry: What do we really know? *Journal of Economic Surveys* 30(4): 783–806.
- Sutela, H. ja Pärnänen, A. (2018). *Yrittäjät Suomessa 2017*. Helsinki: Tilastokeskus.
- van Praag, M., van Witteloostuijn, A. ja van der Sluis, J. (2013). The higher returns to formal education for entrepreneurs versus employees. *Small Business Economics* 40(2): 375–396.
- Wagner, J. ja Sternberg, R. (2004). Start-up activities, individual characteristics, and the regional milieu: Lessons for entrepreneurship support policies from German micro data. *The Annals of Regional Science* 38(2): 219–240.
- Wahrendorf, M., Akinwale, B., Landy, R., Matthews, K. ja Blane, D. (2017). Who in Europe works beyond the state pension age and under which conditions? Results from SHARE. *Population Ageing* 10: 269–285.
- Watson, W., Stewart Jr., W. H. ja BarNir, A. (2003). The effects of human capital, organizational demography, and interpersonal processes on venture partner perceptions of firm profit and growth. *Journal of Business Venturing* 18(2): 145–164.
- Åstebro, T., Chen, J. ja Thompson, P. (2011). Stars and Misfits: Self-Employment and Labor Market Frictions. *Management Science* 57(11): 1999–2017.

